Valiokunnan lausunto SuVL 12/2018 vp– U 45/2018 vp, E 29/2018 vp

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä (omien varojen täytäntöönpanoasetus); 4.) ehdotus neuvoston asetukseksi yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveropohjaan, Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (omien varojen käyttöönasettamisasetus); 5.) ehdotus neuvoston asetukseksi arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamiseksi (ALV-omien varojen asetus) sekä; 6.) ehdotus Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä)

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje eduskunnalle komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2021—2027 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskuntaan perustuslain 96 §:n mukaisen selvityksen U 45/2018 vp komission ehdotuksista vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta ja omien varojen järjestelmästä.

Lisäksi valtioneuvosto on toimittanut eduskunnan suurelle valiokunnalle perustuslain 97 §:n mukaisen selvityksen E 29/2018 vp komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2021—2027 koskevaksi Euroopan unionin monivuotiseksi rahoituskehykseksi.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:
- ulkoasianvaliokunta UaVL 13/2018 vp
- valtiovarainvaliokunta VaVL 13/2018 vp
- tarkastusvaliokunta TrVL 11/2018 vp

Valmis
5.1

- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 30/2018 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 21/2018 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 15/2018 vp
- talousvaliokunta TaVL 48/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- yksikön päällikkö Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- lainsäädäntöneuvos Heidi Kaila, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Joanna Tikkanen, valtioneuvoston kanslia
- budjettineuvos Panu Kukkonen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- liikenneneuvos Lassi Hilska, maa- ja metsätalousministeriö
- maatalousneuvos Kari Valonen, maa- ja metsätalousministeriö
- EU-erityisasiantuntija Liisa Leppävirta, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Karoliina Honkanen, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Sanna Laaksonen, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Eliisa Hujala, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Juha Ruippo, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- tutkimusohjaaja Seppo Kari, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- tutkimusprofessori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- vs. johtaja Henrik Rainio, Suomen Kuntaliitto
- tutkimusneuvonantaja Tarmo Valkonen, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- professori Päivi Leino-Sandberg

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Akava ry
- Palkansaajien tutkimuslaitos
- Helsinki EU Office
- Turun ja Varsinais-Suomen Eurooppa-toimisto
- Itä- ja Pohjois-Suomen Eurooppa-toimisto
- Länsi-Suomen Eurooppa-toimisto
- Lapin liitto
- Pohjois-Savon liitto
- Oulun yliopisto
- Palkansaajien tutkimuslaitos
- Pellervon taloustutkimus
- Pelastakaa Lapset ry
- Eurooppalainen Suomi
- Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys ry
- professori Juha Lavapuro
- professori Janne Salminen
- yliopistotutkija Timo Miettinen

Valiokunnan lausunto SuVL 12/2018 vp

Viitetiedot

Suuren valiokunnan lausunnon pääasiallisena kohteena ovat valtioneuvoston selvitykset U 45/2018 vp ja E 29/2018 vp. Valiokunta on lausunnossaan huomioinut myös seuraavat valtioneuvoston selvitykset:

- U 40/2018 vp ehdotuksesta oikeusvaltioperiaatteen soveltamisen vahvistamisesta EU:ssa osana varainhoidon moitteettomuuden varmistamista.
- U 60/2018 vp ehdotuksesta perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelman perustamisesta ja ehdotuksesta oikeusalan rahoitusohjelman perustamisesta vuosille 2021—2027
- U 64/2018 vp ehdotuksesta InvestEU-ohjelman perustamisesta
- U 65/2018 vp ehdotuksesta 'Erasmus' unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelman perustamisesta, ehdotuksesta Luova Eurooppa -ohjelman perustamisesta ja ehdotuksesta Euroopan solidaarisuusjoukkoja koskevan ohjelman perustamisesta
- U 67/2018 vp ehdotuksesta Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta
- U 69/2018 vp ehdotuksista Digitaalinen Eurooppa -ohjelman perustamisesta ja sisämarkkinoita, yritysten mukaan luettuna pienten ja keskisuurten yritysten, kilpailukykyä ja Euroopan tilastoja koskevan ohjelman perustamisesta
- U 70/2018 vp ehdotuksista tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmasta "Horisontti Eurooppa" ja sen täytäntöönpanoa koskevasta erityisohjelmasta, tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaa "Horisontti Eurooppa" täydentävästä Euroopan atomienergiayhteisön tutkimus- ja koulutusohjelman perustamisesta ja eurooppalaisen yhteisyrityksen perustamisesta ITERiä ja fuusioenergian kehittämistä varten sekä ehdotuksesta unionin avaruusohjelman ja Euroopan unionin avaruusohjelmaviraston perustamisesta
- U 73/2018 vp yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevista ehdotuksista
- U 74/2018 vp ehdotuksesta Verkkojen Eurooppa -välineen perustamiseksi
- U 75/2018 vp ehdotuksesta ympäristö- ja ilmastotoimien ohjelman (LIFE) perustamisesta
- U 78/2018 vp yhteisen kumppanuussopimuksen rahastojen ja Euroopan globalisaatiorahaston sääntelystä sekä koheesiopolitiikan uudistamisesta ohjelmakaudelle 2021—2027 annetuista komission ehdotuksista (koheesiopolitiikan asetuspaketti)
- U 81/2018 vp ehdotuksesta turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston perustamisesta, ehdotuksesta sisäisen turvallisuuden rahaston perustamisesta, ehdotuksesta rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälineen perustamisesta ja ehdotuksesta tullitarkastuslaitteiden rahoitusvälineen perustamisesta sekä ehdotuksesta yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä
- U 83/2018 vp ja E 66/2018 vp Euroopan puolustusrahastosta ja E 67/2018 vp sotilaallisesta liikkuvuudesta
- U 88/2018 vp ja E 75/2018 vp ehdotuksesta EU:n ulkosuhderahoitusjärjestelmäksi, sisältäen ehdotukset naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen perustamisesta, naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinettä täydentävän eurooppalaisen ydinturvallisuusvälineen perustamisesta, liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA III) perustamisesta, merentakaisten maiden ja alueiden assosiaatiosta Euroopan unioniin, mukaan lukien suhteet Euroopan unionin sekä Grönlannin ja Tanskan kuningaskunnan välillä sekä ehdotuksen neuvoston päätökseksi Euroopan rauhanrahaston perustamisesta.

Valiokunta on lausunnossaan huomioinut seuraavat valtioneuvoston kirjelmiä koskevat erikoisvaliokuntien lausunnot:

- valtiovarainvaliokunta VaVL 13/2018 vp
- hallintovaliokunta HaVL 25/2018 vp, HaVL 26/2018 vp, HaVL 30/2018 vp
- lakivaliokunta LaVL 23/2018 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 29/2018 vp, LiVL 32/2018 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 18/2018 vp, MmVL 19/2018 vp, MmVL 20/2018 vp
- talousvaliokunta TaVL 49/2018 vp, TaVL 52/2018 vp, TaVL 53/2018 vp, TaVL 57/2018 vp
- tulevaisuusvaliokunta TuVL 7/2018 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 26/2018 vp

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄT

Rahoituskehysehdotus

Komissio antoi 2.5.2018 ehdotuksensa EU:n seuraavaksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi vuosille 2021—2027. Komissio ehdottaa rahoituskehyksen kokonaistasoksi 1 135 miljardia euroa (vuoden 2018 hinnoin), joka on 1,11 % suhteessa EU27-bruttokansantuloon (BKTL). Kun kokonaisuuteen sisällytetään kehysten ulkopuoliset välineet (hätäapuvaraus, globalisaatiorahasto, solidaarisuusrahasto, joustoväline, Euroopan rauhanrahasto) ehdotuksen kokonaistasoksi muodostuu 1 161 miljardia euroa eli 1,14 % suhteessa BKTL:oon. Komissio perustelee korotusta tarpeella vastata rahoituskehysten kautta ajankohtaisiin haasteisiin, jotka koskevat mm. työttömyyttä, turvallisuusuhkia, muuttoliikettä sekä teknologian, demografian ja ilmaston muutosta. Myös Yhdistyneen kuningaskunnan EU-ero on otettava huomioon kehyksissä.

Toimet, joihin komissio esittää merkittäviä lisäyksiä, ovat tutkimus ja kehitys ja ulkosuhderahoitus. Lisäksi uusina kohteina ovat puolustusyhteistyö sekä kokonaisvaltainen muuttoliikkeeseen vastaaminen sekä rajaturvallisuus. Maatalous ja koheesio säilyvät rahoituskehyksen suurimpina yksittäisinä rahoituskohteina. Niihin kohdistuvat kuitenkin suurimmat menoleikkaukset.

Komission esitys jakautuu eri politiikkaprioriteettien välillä seuraavasti:
- Otsake 1: Sisämarkkinat, innovointi ja digitaalitalous (mm. Horisontti Eurooppa ja Verkkojen Eurooppa -välineet) -otsakkeen osuus sitoumusten kokonaismäärästä on n. 15 % (n. 66 mrd. euroa)
- Otsake 2: Yhteenkuuluvuus ja arvot (mm. koheesiopolitiikka) -otsakkeen osuus on n. 35 % (n. 392 mrd. euroa)
- Otsake 3: Luonnonvarat ja ympäristö (erityisesti EU:n maatalouspolitiikka) -otsakkeen osuus on n. 30 % (n. 337 mrd. euroa)
- Otsake 4: Muuttoliike ja rajaturvallisuus -otsakkeen osuus on n. 2,7 % (n. 31 mrd. euroa)
- Otsake 5: Turvallisuus ja puolustus -otsakkeen osuus on n. 2 % (n. 24 mrd. euroa)
- Otsake 6: Naapurialueet ja muu maailma -otsakkeen osuus on n. 9,5 % (n. 109 mrd. euroa)
- Otsake 7: EU:n yleinen hallinto -otsakkeen osuus on n. 6,7% (n. 76 mrd. euroa).

Komissio esittää tiettyjä muutoksia omien varojen järjestelmään. Keskeisimmät rahoituslähteet olisivat edelleen jäsenmaiden bruttokansantuloon (BKTL) perustuva rahoitus, tullimaksut sekä arvolisäveropohjaan perustuva rahoitus. Komissio ehdottaa myös kolmea uutta rahoituslähdettä, jotka olisivat harmonisoituun yhteisöveropohjaan (CCCTB), päästökauppaan sekä muovipakka-

usjätteen määrään perustuvat omat varat. Komissio ehdottaa myös maakohtaisten maksualennusten poistamista ja ALV-pohjaisen oman varan laskentaperusteiden yksinkertaistamista ja tasapuolistamista.

Komission ehdotuksien yksityiskohtainen sisältö ja valtioneuvoston kannat käyvät ilmi valtioneuvoston selvityksistä U 45/2018 vp ja E 29/2018 vp.

Oikeusvaltioperiaate

Komission asetusehdotuksella pyritään tehostamaan oikeusvaltioperiaatteen noudattamista. Komission ehdotus lähtee liikkeelle siitä, että EU on oikeusyhteisö ja sen arvot muodostavat keskeisen perustan sen olemassaololle. Perusarvojen kunnioittaminen on moitteettoman varainhoidon ja EU:n rahoituksen tuloksellisuuden keskeinen ennakkoedellytys. Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen keskeisyys palautuu viime kädessä jäsenvaltioiden kansalaisten etuun ja myös EU:ssa tapahtuviin taloudelliseen aktiviteettiin ja investointeihin.

Komission ehdotuksien yksityiskohtainen sisältö ja valtioneuvoston kannat käyvät ilmi valtioneuvoston selvityksestä U 40/2018 vp.

Sektorikohtaiset esitykset

Komissio antoi kesällä useita rahoituskehysehdotusta täydentäviä lainsäädäntöehdotuksia eri politiikkasektoreilla. Näitä ovat erityisesti: ehdotukset perusoikeuksien ja arvojen tukemisesta ml. oikeusala (U 60/2018 vp), InvestEU-rahoitusinstrumentti (U 64/2018 vp), Erasmus koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelma, kulttuuri sekä solidaarisuusjoukot (U 65/2018 vp), Euroopan meri- ja kalatalousrahasto (U 67/2018 vp), sisämarkkinaohjelma ja Digitaalinen Eurooppa-ohjelma (U 69/2018 vp), Horisontti Eurooppa -väline (U 70/2018 vp), yhteinen maatalouspolitiikka (U 73/2018 vp), Verkkojen Eurooppa -väline (U 74/2018 vp), ympäristö- ja ilmastotoimien Life-ohjelma (U 75/2018 vp), Euroopan aluekehitysrahastoa, sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa sekä globalisaatiorahastoa ja yhteisiä säännöksiä koskevat asetusehdotukset (U 78/2018 vp), muuttoliikettä ja rajaturvallisuutta koskevat rahoitusvälineet (U 81/2018 vp), Euroopan puolustusrahasto ja sotilaallinen liikkuvuus (U 83/2018 vp, E 66/2018 vp, E 67/2018 vp) sekä ulkosuhderahoitusvälineet (U 88/2018 vp, E 78/2018 vp).

Komission ehdotuksien yksityiskohtainen sisältö ja valtioneuvoston kannat käyvät ilmi edellä mainituista perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisista selvityksistä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

JOHDANTO

Monivuotisessa rahoituskehysehdotuksessa komissio esittelee näkemyksensä siitä, miten EU:n taloudelliset resurssit jaetaan eri poliittisille painopisteille vuosiksi 2021—2027 niin, että ne tukevat EU:n tavoitteita, ja miten EU:n tulopuolta eli omien varojen järjestelmää uudistetaan. Komissio perustelee ehdotuksiaan tarpeella tukea EU:n talouskasvua, kilpailukykyä ja kriisinsieto-

kykyä mm. panostuksilla digitalisaatioon sekä tutkimukseen ja innovaatioihin. Ehdotuksen taustalla on myös nykyisen rahoituskehyskauden kuluessa muuttunut toimintaympäristö: geopoliittisen tilanteen muutokset, muuttoliikekysymykset, oikeusvaltiokehitys jäsenmaissa ja Ison-Britannian päätös lähteä EU:sta (Brexit). Suuri valiokunta katsoo, että nyt käytävät neuvottelut rahoituskehyksestä ohjaavat EU:n tulevien prioriteettien asettelua ja ovat näin ollen osa EU:n tulevasta suunnasta käytävää keskustelua.

Suuri valiokunta toteaa, että valtioneuvosto on toimittanut rahoituskehyskokonaisuudesta useita perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisia selvityksiä, jotka ovat olleet laajalla lausuntokierroksella erikoisvaliokunnissa. Valiokunta pitää sen käytössä olevaa aineistoa kattavana ja valtioneuvoston kantoja hyvänä lähtökohtana rahoituskehyskokonaisuutta koskevien neuvottelutavoitteiden arvioinnissa.

Asiantuntijakuulemisissa on korostettu, että rahoituskehysneuvottelut ovat vasta käynnistyneet ja jäsenvaltioiden kannanmuodostus on kesken. Suuri valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisissa esitettyyn arvioon siitä, että neuvottelut kokonaisuudesta saatetaan loppuun aikaisintaan vuoden 2019 jälkimmäisellä puoliskolla ottaen huomioon neuvotteluaikatauluun vaikuttava institutionaalinen taitekohta eli Euroopan parlamentin vaalit keväällä 2019 sekä uuden komission valinta. Neuvottelutuloksen aikaansaaminen voi jäädä jopa vuoden 2020 lopulle Saksan puheenjohtajuuskaudelle, vaikka tätä edeltävät puheenjohtajavaltiot (Romania, Suomi, Kroatia) edistäisivät neuvotteluja painokkaasti.

Edellä esitetystä seuraa, ettei asian käsittelyn tässä vaiheessa ole tämän vuoksi tarkoituksenmukaista yksityiskohtaisesti ohjata Suomen neuvottelijoiden toimintaa. Suuri valiokunta keskittyy tässä lausunnossaan arvioimaan kokoavasti niitä yleisiä periaatteita ja tavoitteita, joita se pitää keskeisinä Suomelle tasapainoisen kokonaisratkaisun aikaansaamiseksi. Vakiintuneen valtiosääntökäsityksen mukaan eduskunta päättää Suomen neuvottelutavoitteista EU:ssa siltä osin, kun asia kuuluu eduskunnan toimivaltaan. Perustuslain 93 §:n 2 momentin perusteella valtioneuvostolle on katsottava kuuluvan varsin laaja harkintavalta eduskunnan asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi valittavien keinojen suhteen.

RAHOITUSKEHYKSEN KOKONAISTASO

Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää komission esitystä jäsenvaltioiden maksusitoumusten kokonaistasosta (1 161 miljardia euroa, mikä vastaa 1,14 % suhteessa EU27:n BKTL:oon) liian korkeana. Suomi kuuluu keskimääräistä vauraampana EU-maana nettomaksajamaihin. Valiokunta uudistaa näkemyksensä siitä, että kokonaistason tulee asettua lähelle nykyistä jäsenmaiden yhteenlaskettua BKTL-prosenttitasoa. Riittävän neuvotteluvaran varmistamiseksi valiokunta ei kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena rajata kokonaistasoa ehdottomaan 1 %:n tavoitteeseen tai asettaa euromääräistä kattoa. Valiokunta arvioi, että liikkumavara kokonaistasossa tukee Suomen neuvotteluasemaa sen tavoitellessa suhteellisesti korkeampaa saantoa maatalous-, tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa sekä koheesiopolitiikassa. Kuluvalla kaudella arviolta 90 % Suomen saannoista on maksettu edellä mainituista politiikoista.

Suuri valiokunta toteaa, että Ison-Britannian irtautuminen EU:sta aiheuttaa varsin mittavia budjettivaikutuksia ja nämä vaikutukset on huomioitava myös rahoituskehyksen tasossa ja sen suun-

nittelussa. Tasapainoisen kokonaisratkaisun saavuttamiseksi neuvotteluissa on painotettava tiukkaa budjettikuria ja Suomen maksuosuuden kohtuullisuuden ja oikeudenmukaisuuden varmistamista yhdessä asetetut sisältötavoitteet turvaten (SuVL 9/2017 vp, SuVL 1/2018 vp, ks. myös TaVL 48/2018 vp).

Tästä syystä neuvottelujen kuluessa on tarkasteltava sitä, miten asetettuihin tavoitteisiin voidaan päästä kustannustehokkaasti ja missä on tarkoituksenmukaista säästää. Kuten valtioneuvosto toteaa, ensisijaisesti leikkausten lähtökohdaksi tulisi ottaa sektoreita, joihin komissio on esittänyt huomattavimpia määrärahalisäyksiä (VNEUS2018-00634-muistio, yleisten asioiden neuvosto 18.9.2018). Suuri valiokunta katsoo, että Suomella tulee olla valmius vaihtoehtoisten ratkaisujen esittämiseksi rahoituksen kohdentamiseksi kehysotsakkeiden sisällä ja niiden välillä. Näiden kysymysten lisäksi Suomen etuihin vaikuttavat myös valmistelussa olevien sektorikohtaisten ohjelmien sisällölliset painotukset ja niissä EU-rahoitukselle asetettavat ehdot sekä EU:n toimien tuottama yleinen lisäarvo, jota valiokunta käsittelee jäljempänä lausunnossaan.

YHTEINEN ARVOPOHJA JA OIKEUSVALTIOPERIAATE

Erikoisvaliokuntien tavoin suuri valiokunta tukee EU:n yhteisten arvojen vahvistamista rahoituskehyksen keinoin (VaVL 13/2018 vp, UaVL 13/2018 vp, HaVL 26/2018 vp, LaVL 23/2018 vp). On myönteistä, että rahoituskehyksen kautta pyritään tukemaan avoimuutta, vastuullista hallintotapaa, perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, oikeusvaltiota ja demokratiaa sekä kansalaisyhteiskunnan vapautta ja toimintamahdollisuuksia, sukupuolten välistä tasa-arvoa, sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja yhdenvertaisuutta sekä torjumaan lapsiin, nuoriin ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Valiokunta katsoo, että jokaisen jäsenvaltion ja EU-toimielimen velvollisuutena on puolustaa näitä arvoja ja näin edistää EU:n perussopimuksen 2 artiklan (SEU) mukaisesti rauhaa ja jäsenmaiden kansalaisten hyvinvointia.

Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että perus- ja ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen ja muiden yhteisten arvojen kunnioittaminen vahvistaa jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta toistensa järjestelmiin, tukee talouskasvua, investointeja ja sisämarkkinoiden toimintaa ja lisää kansalaisten ja yritysten luottamusta oikeuksiensa toteutumiseen ja sääntelyn vakauteen ja ennustettavuuteen. Kuten ulkoasiainvaliokunta toteaa, ennustettava kaupan toimintaympäristö on tärkeä asia Suomelle ja vaikuttaa EU:n vetovoimaan kansainvälisenä kauppakumppanina. EU:n arvoperustan kunnioittaminen linkittyy myös EU:n globaaliin painoarvoon ja uskottavuuteen mm. kehityspolitiikassa (UaVL 13/2018 vp). Oikeusvaltioperiaatteella on myös suuri merkitys oikeusalan yhteistyön käytännön toteutumiselle, ja jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten keskinäisen luottamuksen vahvistamiselle (LaVL 23/2018 vp).

Suuri valiokunta katsoo, että rahoituskehykseen liittyvä lainsäädäntöehdotus talousarvion suojaamisesta tilanteissa, joissa oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen jäsenvaltioissa kohdistuu yleisiä puutteita, on periaatteellisesti tärkeä avaus. Asetusehdotuksella pyritään luomaan ehdollisuutta EU-varojen vastaanottamisen ja käytön sekä oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen välille. Ehdotukseen sisältyy menettely rahoituksen keskeyttämiseksi, vähentämiseksi tai lykkäämiseksi, jos oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kohdistuu jäsenvaltioissa yleisiä puutteita. Valiokunta katsoo, että ehdotus on nähtävä osana laajempaa keskustelua siitä, minkälaisia keinoja EU:ssa tarvitaan oikeusvaltiokehityksen seuraamiseen jäsenvaltioissa ja miten asioihin voidaan

tarvittaessa puuttua. Ilman oikeusvaltiota ei ole takeita sille, että EU:n perusoikeuskirjan ja samalla myös Suomen valtiosääntöisiä arvoratkaisuja suojataan ja turvataan tehokkaasti.

Suuri valiokunta arvioi valtioneuvoston lailla, että ehdotuksessa on vielä monia puutteita ja sen sisältöä tulisi useassa kohdin täsmentää. Menettelyn läpinäkyvyyttä on parannettava ja jäsenvaltioiden yhdenvertainen ja objektiivinen kohtelu on varmistettava. Kuten tarkastusvaliokunta (TrVL 11/2018 vp) toteaa, on tärkeää, että Suomi omalta osaltaan edistää oikeusvaltioperiaatteen yhtenäistä määrittelyä ja uudistuksen läpiviemistä. Valtiovarainvaliokunnan (VaVL 13/2018 vp) tavoin valiokunta katsoo, että oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen on moitteettoman varainhoidon ja EU-rahoituksen tuloksellisuuden keskeinen ennakkoedellytys. Siksi on perusteltua, että oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja EU-rahoituksen välistä yhteyttä vahvistetaan. Suomen kaltaiselle nettomaksajalle on tärkeää, että EU:n varainhoito on moitteetonta ja että EU:n taloudellisia etuja suojataan (ks. myös LaVL 23/2018 vp, UaVL 13/2018 vp).

KEHYKSEN PAINOPISTEET JA RAHOITUKSEN KOHDENTUMINEN

Lisäarvon ja tuloksellisuuden vaatimus

Suuri valiokunta toteaa, että EU:n rahoituskehyksestä rahoitettavien menojen kohdentamista on perusteltua uudistaa niiden tuottaman eurooppalaisen lisäarvon parantamiseksi. EU:n on saatava aikaan tuloksia ja varmistettava EU:n talousarvion kautta investoiduille varoille kohtuullinen tuotto. On tärkeää, että uuden rahoituskehyksen kautta panostetaan asioihin, joissa EU:lla voi olla suurempi vaikutus kuin jäsenvaltiotasolla käytettävillä julkisilla varoilla. Kuten tarkastusvaliokunta (TrVL 11/2018 vp) huomauttaa, EU:n budjetin kokonaistaso on noin prosentti jäsenmaiden yhteenlasketusta bruttokansantulosta, mikä on pieni verrattuna jäsenmaiden omien julkisten talouksien kokoon. Tarvitaan realismia sen suhteen, mitä tarpeita EU:n budjetilla voidaan täyttää. EU-varoja on ohjattava harkiten toimintapolitiikkoihin, ohjelmiin ja hankkeisiin, joissa niistä on ratkaisevaa hyötyä.

Kuten talousvaliokunta toteaa, kokonaistason tarkastelun lisäksi kehyksen valmistelussa on tärkeätä tarkastella kehyksen rakennetta ja painottaa niitä sektoreita, joilla yhteiset investoinnit voivat tuoda merkittäviä kustannussäästöjä ja luoda pitkällä tähtäimellä lisäarvoa (TaVL 48/2018 vp) ja vastaavat EU:n toimitaympäristön muutoksiin ja haasteisiin mm. kilpailukykyä sekä kestävää kasvua vahvistamalla, elinkeinorakennetta monipuolistamalla ja ilmasto- ja ympäristötoimia tehostamalla. Myös suuren valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille, ettei EU:n toimintaa voida arvioida ja arvottaa vain menojen ja tulojen perusteella, vaan suhteessa EU-jäsenyyden Suomelle tuomaan lisäarvoon mm. sisämarkkinoiden ja vapaakaupan sekä kauppapolitiikan ja vapaan liikkuvuuden kautta. Suomen tavoittelemia asioita voi olla paljon tehokkaampaa toteuttaa EU:n toiminnan ja rahoituksen kautta. Panostukset muun muassa ulkoiseen ja sisäiseen turvallisuuteen sekä vakauden edistämiseen naapuruuspolitiikan kautta ovat kannatettavia kokonaisuuksia, joilla on suora positiivinen vaikutus Suomelle. Asiantuntijakuulemisissa on arvioitu, että mikäli näitä asioita ei toteutettaisi EU-tasolla, kustannukset kansalliseen budjettiin voisivat olla merkittävästi korkeammat ja osin mahdottomia yksin toteutettaviksi.

Suuri valiokunta uudistaakin aikaisemmin esittämänsä näkemykset siitä, että EU-rahoituksen pitää tukea kestävää talouskasvua, työllisyyttä, osaamista, ottaa huomioon Agenda 2030:n kestä-

vän kehityksen tavoitteet ja tukea sosiaalisten erojen kaventamista. Kehysten tulee vastata paremmin ajankohtaisia tarpeita ja haasteita, jotka ylittävät kansallisvaltioiden rajat, kuten ilmastonmuutoksen hillitsemistä, muuttoliikkeeseen vastaamista sekä puolustusyhteistyötä (SuVL 9/2018 vp, SuVL 1/2018 vp). EU-tason investointeja tarvitaan sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen sekä vakauden edistämiseen EU:n lähialueilla. Lisäpanostukset tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan ovat lisäksi tärkeitä. EU:n perusarvojen toteutumisen varmistaminen on myös huomioitava kehyksen painotuksissa.

Sisämarkkinat, innovointi ja digitaalitalous

Digitaalinen Eurooppa. Suuri valiokunta tukee sellaisia toimia, joilla vahvistetaan sisämarkkinoiden toimintaa ja EU:n kansainvälistä kilpailukykyä sekä kehitetään Euroopan strategisia digitaalisia valmiuksia ja lisätään EU-tason panostusta innovaatioihin, tutkimukseen, osaamiseen ja investointeihin. On tärkeätä, että rahoituskehyksien kautta vauhditetaan EU:n digitaalista siirtymää. Onnistuneen digitaalisen siirtymän edellytyksenä on EU:n laajuinen yhteentoimivuus ja yhteistyö. Kuten talousvaliokunta (TaVL 52/2018 vp) toteaa, digitalisaation ja sisämarkkinoiden edelleen kehittäminen ja sen toiminnan tehostaminen ovat kilpailukykyisen toimintaympäristön perusedellytyksiä niin kansalaisten kuin yritystenkin näkökulmasta.

Suuri valiokunta arvioi, että Digitaalinen Eurooppa -ohjelma kytkeytyy Suomelle tärkeisiin tavoitteisiin, jotka koskevat digitalisaation ja tekoälyn laajaa soveltamista yrityksissä ja yhteiskunnassa sekä digitaalisten taitojen ja osaamisen kehittämistä. Ohjelman jatkovalmisteluissa ja toimeenpanossa on varmistettava, että se hyödyttää laajalti kansalaisia, yrityksiä, julkista sektoria sekä muita relevantteja toimijoita. Erityisesti on huolehdittava pk- ja mikroyritysten mahdollisuuksista kehittää osaamistaan. Liikenne- ja viestintävaliokunnan tavoin valiokunta pitää lisäksi tärkeänä panostuksia kyberturvallisuuteen (LiVL 29/2018 vp).

Suuri valiokunta kiinnittää huomiota myös tulevaisuusvaliokunnan arvioihin Digitaalinen Eurooppa -ohjelman mahdollisuuksista ja haasteista. Tulevaisuusvaliokunta huomauttaa, että digitalisaation hyödyt ja edelläkävijyys syntyvät uusien teknologioiden laaja-alaisesta käyttöönotosta ja hyödyntämisestä. Tulevaisuusvaliokunta näkee ihmis- ja kansalaislähtöisen toimintamallin, joka on politiikkajohdonmukainen Agenda 2030 -tavoitteiden kanssa, Digitaalinen Eurooppa -ohjelman toimeenpanossa kestävimpänä tapana luoda EU:n edelläkävijyyttä ja kilpailukykyä (TuVL 7/2018 vp).

Euroopan laajuiset verkot. Suuri valiokunta suhtautuu myönteisesti komission tavoitteeseen linkittää liikenne, energia ja digitalisaatio nykyistä toimivammaksi kokonaisuudeksi. Valiokunta katsoo, että Euroopan laajuisten verkkohankkeiden tukeminen EU-rahoituksella vahvistaa sisämarkkinoita ja EU-maiden kilpailukykyä.

Valtioneuvoston ja erikoisvaliokuntien tavoin (LiVL 32/2018 vp, VaVP 45/2018 vp, 12.10.2018) suuri valiokunta suhtautuu myönteisesti Verkkojen Eurooppa -välineeseen. Valiokunta katsoo, että Pohjanmeren-Itämeren ydinverkkokäytävän jatkaminen Helsingistä Tornioon ja edelleen Ruotsin puolelle Luulajaan on Suomelle tukisaannon kannalta erittäin hyvä ehdotus. Se lisäisi tukikelpoisten ratahankkeiden määrää niin, että tukikelpoisen verkon määrä yli kaksinkertaistuisi. Koko Suomen TEN-T-ydinverkko olisi tukikelpoinen. Liikenne- ja viestintävaliokunta arvioi

(LiVL 32/2018 vp), että tämä mahdollistaisi ympäristöystävällisen raideliikenteen kehittämisen pohjoiseen.

Valtiovarainvaliokunnan (VaVP 45/2018 vp, 12.10.2018) tavoin suuri valiokunta korostaa, että komission ehdottamien ydinverkkokäytävien toteuttaminen ja EU-rahoituksen onnistunut hyödyntäminen edellyttävät riittäviä ja sitovia kansallisen tason päätöksiä hankkeiden rahoituksesta ja toteutuksesta. Ehdotuksen mukaan tukikelpoisia hankkeita liikenne-alalla ovat perinteisten infrahankkeiden ohella merten moottoritiet, liikenteen uudet teknologiat ja innovaatiot, kuten automaatio ja vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuuri.

Horisontti Eurooppa. Suuri valiokunta pitää myönteisenä kehyksen painotuksia innovaatioihin, tutkimukseen, osaamiseen ja investointeihin. Tällaiset panostukset ovat avainasemassa EU:n osaamisen kehittämisessä, kilpailukyvyn ja työllisyyden turvaamisessa sekä talouskasvun ja tuottavuuden tukemisessa. Valiokunta muistuttaa, että Brexitin myötä EU:sta lähtee huomattava korkeatasoisen tutkimuksen maa. Vain omaa osaamispääomaansa johdonmukaisesti kasvattamalla ja tukemalla EU pärjää globaalissa kilpailussa myös jatkossa.

Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää lisäpanostuksia Horisontti Eurooppa -ohjelmaan erittäin kannatettavina (ks. myös TaVL 53/2018 vp). Valiokunta arvioi, että komission pohjaesitys antaa työkaluja Suomen suhteellisen rahoitusosuuden kasvattamiselle. On tärkeätä varmistaa, että EU-rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien valinta perustuu tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatuun, eikä esimerkiksi aluekriteereihin tai kiintiöihin. Rahoitusta tulee suunnata myös sellaiseen tutkimus- ja innovaatiotoimintaan, joka edistää siirtymistä kestäviin tuotanto- ja energiamuotoihin. EU-jäsenmaiden välisiä tutkimus- ja innovaatiokuiluja ei tule tasoittaa Horisontti Eurooppa -ohjelman välinein, vaan kannustamalla jäsenmaita nostamaan kansallisia T&K-panostuksia sekä tukeutumalla koheesiopolitiikan keinoihin.

InvestEU-väline. Suuri valiokunta toteaa, että komission avaus InvestEU-rahoitusvälineestä on lähtökohtaisesti kannatettava esitys. Uudella investointien ja innovaatiotoiminnan rahoitusinstrumentilla täydennettäisiin avustusmuotoista rahoitusta erityisesti tutkimus- ja innovaatiorahoituksessa sekä koheesiopolitiikassa. Oikein toteutettuna väline mahdollistaisi investointien ja innovaatioiden tukemisen vähäisemmällä EU-rahoituksella, kun tuki on avustuksen sijaan laina- ja takausmuotoista. Tavoitteeksi on asetettava kokonaisuus, jossa InvestEU, Horisontti Eurooppa ja muut EU:n rahoitusinstrumentit täydentävät toisiaan eri vaiheessa olevien yritysten kasvupotentiaalin edistämisessä (ks. myös TaVL 49/2018 vp).

Ympäristö- ja luonnonvarat

Ilmasto ja ympäristö. Suuri valiokunta katsoo, että EU:n on jatkettava kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa ilmastonmuutoksen torjunnassa Pariisin ilmastosopimuksen sitoumusten täyttämiseksi ja varmistettava sujuva siirtyminen kohti modernia ja puhdasta kiertotaloutta. Valiokunta pitää myönteisenä, että rahoituskehyksissä eri ohjelmissa, kuten koheesio- ja ulkosuhderahoituksessa, on huomioitu kuluvaa kehyskautta paremmin ilmastonmuutoksen torjunta ja siihen sopeutuminen ja muut EU:n ympäristöpolitiikan muuttuvat haasteet.

Komission esityksen mukaan 25 % EU-menoista pitää jatkossa kohdistaa ilmastotoimiin. Suuri valiokunta tukee tätä tavoitetta. Vastikään julkaistun hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) raportin mukaisesti tarvitaan nopeita ja mittavia päästövähennyksiä, jotta maapallon lämpötilan nousu voidaan rajoittaa 1,5 asteeseen ja jotta nettopäästöt laskevat nollaan vuosisadan puoliväliin mennessä.

Suuri valiokunta katsoo, että esitetyt lisäpanostukset ympäristö- ja ilmastotoimien ohjelmaan (LIFE +) ovat osa tätä kokonaisuutta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen saanto nykyisellä kehyskaudella on ollut LIFE-ohjelmasta varsin hyvä ja komission esitys (nk. integroidut hankkeet) todennäköisesti kasvattaisi edelleen saantoprosenttia. Life-hankkeille on tyypillistä hyvä kustannustehokkuus ja sovellettavuus, mikä on lisännyt rahoituksen todellisia taloudellisia vaikutuksia ympäristöalan kehittymiselle. Kuten ympäristövaliokunta toteaa, hankkeet ovat myös edistäneet suomalaisen ympäristöasiantuntemuksen vientiä ulkomaille (YmVL 26/2018 vp).

Maatalous. Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan komissio esittää varsin tuntuvia leikkauksia yhteisen maatalouspolitiikan rahoitukseen. Asiantuntijakuulemisissa esitetyn arvion mukaan Brexitin vaikutukset huomioiden maatalouden kokonaisrahoitus pienenisi 8 %:lla kuluvaan rahoituskehyskauteen verrattuna. Komission ehdotuksen mukaan maatalouspolitiikan ykköspilarin tuet alenevat Suomessa tulevalla ohjelmakaudella vuoden 2018 hinnoin 15 % ja kakkospilarin maaseudun kehittämistuet noin 25 %. Vuositasolla esitys tarkoittaisi noin 60 miljoonan euron vähennystä Suomen osuuteen maatalousbudjetista. Merkittävin Suomen saantoon vaikuttava tekijä olisi ehdotetut leikkaukset kakkospilarin maaseudun kehittämistukiin, koska niiden osuus tuista on Suomessa suurempi (36 %) kuin EU-maissa keskimäärin (22 %). Kuten maa- ja metsätalousvaliokunta (MmVL 21/2018 vp) toteaa, tästä Suomen saamasta suhteellisesti suuremmasta maaseuturahoituksen osuudesta seuraa, että ehdotuksen kielteiset taloudelliset vaikutukset olisivat erittäin merkittävät.

Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousvaliokunnan (MmVL 21/2018 vp) arvioihin siitä, ettei esitys ole komission ehdottamassa muodossa Suomen edun mukainen. Ehdotettu leikkaus maaseudun kehittämisrahoitukseen esitetyn suuruisena ei ole hyväksyttävissä. Valiokunta muistuttaa, että Suomen saannosta yhteinen maatalouspolitiikka on muodostanut lähes kaksi kolmasosaa. Suomi on aikaisemmilla neuvottelukierroksilla menestynyt EU-maatalousrahoituksen saannissa kohtuullisen hyvin ja ollut ns. vanhojen jäsenmaiden vertailussa yksi suurimmista rahoituksen saajista.

Suuren valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on korostettu, että EU:n maataloustukipolitiikalla on ollut keskeinen merkitys kansallisen maatalouden kilpailuedellytysten turvaamisessa maan eri osissa ja tuotantosuunnissa. Rahoituksen osuus on ollut viime vuosina n. 80 % maatalouden saamasta kokonaistuesta. Suomen kannalta erityisesti kakkospilarin maaseudun kehittämisrahasto on ollut tärkeä sekä toimenpiteiden sisällön, kuten ympäristö- ja ilmastoasioiden, investointien, eläinten hyvinvoinnin, maaseudun kehittämisen ja luonnonhaittakorvauksen näkökulmasta. Maa- ja metsätalousvaliokunta (MmVL 20/2018 vp) painottaakin, että Suomen tulee tavoitella maatalouden osalta mahdollisimman suurta saantoa, sillä luonnonolosuhteet maatalouden harjoittamiselle ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenmaihin. Maa- ja metsätalousvaliokunta

pitää välttämättömänä, että uudistuksessa maamme maaseudun kehittämistuet säilyvät vähintään nykytasoisina (MmVL 21/2018 vp).

Suuri valiokunta pitää Suomelle ongelmallisena myös esitystä tilakohtaisesta tukikatosta. Maa- ja metsätalousvaliokunta (MmVL 20/2018 vp) kiinnittää tältä osin huomiota siihen, että ehdotuksen mukaan viljelijälle myönnettävien suorien tukien määrää olisi alennettava prosentuaalisesti silloin, kun myönnettävien suorien tukien määrä on 60 000—100 000 euroa. Suorien tukien määrän ylittäessä 100 000 euroa tukia ei enää maksettaisi. Lisäksi asetuksessa ehdotetun uudelleenjaon kautta jäsenvaltion tulisi jakaa tukea suurilta pienille ja keskisuurille tiloille tasaten tukien jakaumaa eri kokoisten tilojen välillä.

Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että ehdotettu tukien alentaminen ei sovellu maatalouspolitiikkamme kokonaisuuteen ottaen huomioon tukijärjestelmän kokonaisuus, maatalouden rakenne, rakennekehitys ja kustannustaso. Tukien leikkaus aiheuttaisi maassamme kotieläintuotannon siirtymistä maamme sisällä siten, että nykyistä peltopinta-alaa ei voitaisi hyödyntää täysimääräisesti nykyisellä monipuolisella tavalla. Lisäksi esitys tukien alentamisesta lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa. Maa- ja metsätalousvaliokunta katsookin, ettei tukikattoa eikä tukien uudelleen jakamista tule toteuttaa. Mikäli tukikatto ja tukirajat kuitenkin asetetaan, tulee niitä asetettaessa ottaa huomioon palkkatyö- ja urakointikustannukset. Lisäksi järjestelmän piiriin tulee tuolloin kuulua vain suorat tuet ja kunkin jäsenvaltion tulee itse voida asettaa tukirajat tilarakenne huomioon ottaen. Silloinkin tukikaton ja uudelleenjakotuen toimeenpanon tulee olla jäsenmaille vapaaehtoinen.

Suuri valiokunta yhtyy edellä esitettyyn arvioon. Myös suuren valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on korostettu, että tukikaton tulisi olla vapaaehtoinen, ja sen toteuttamisen yksityiskohdat olisi jätettävä jäsenmaiden päätettäväksi osana kansallista strategista suunnittelua. Suomessa rakennekehitys on ollut nopeaa ja tuottajia on kannustettu tilakoon kasvattamiseen mm. investointituilla. Asiantuntijat ovat esittäneet aiheellisen huolen siitä, että pakollinen tukikatto voi hidastaa tätä rakennekehitystä.

Suuri valiokunta toteaa, että maatalouden tärkein tehtävä on ruuan tuotanto ja ruokaturvan ja huoltovarmuuden takaaminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että yhteistä maatalouspolitiikkaa ja rahoituskehystä koskevissa neuvotteluissa saavutetaan ratkaisu, joka tukee EU:n ympäristö- ja ilmastopolitiikan tavoitteita. Valiokunta uudistaa arvionsa (SuVL 9/2017 vp) siitä, että ympäristö- ja ilmastotoimenpiteet ovat parhaiten toteutettavissa kakkospilarin rahoituksen vahvistamisen sekä tukijärjestelmän yksinkertaistamisen kautta. Valiokunta pitää komission esitystä tästä näkökulmasta Suomelle ongelmallisena.

Suuren valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on arvioitu, ettei komission esitys tue EU:n maatalous- sekä ympäristö- ja ilmastopolitiikan koherenssin vahvistamista, koska se heikentää jäsenvaltioiden mahdollisuuksia tukea viljelijöiden ympäristö- ja ilmastotoimenpiteitä II pilarin ympäristökorvauksella. Maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittää tältä osin erityistä huomiota siihen, että II pilarin leikkaukset haastavat ympäristötoimenpiteiden toteuttamisen. Valiokunta korostaa, että ympäristökorvausjärjestelmällä on ollut maataloudessa erittäin keskeinen asema ilmastomuutoksen torjunnassa. Sama koskee vesien ja meren hyvän tilan saavuttamista. Myös eläinten hyvinvointikorvaus tulee säilyttää osana maaseudun kehittämisen toimenpidekokonaisuutta, kos-

ka sillä on suuri merkitys eläinten hyvinvoinnin edistämisessä. Suomen kannalta erityisesti II pilarin maaseudun kehittämisrahoitus on edellä todetun mukaisesti ollut erittäin tärkeä sekä toimenpiteiden sisällön (ympäristö- ja ilmastoasiat, eläinten hyvinvointi, luonnonhaitta- ja luomukorvaukset, investoinnit, maaseudun elinkeinojen kehittäminen) että Suomen nettomaksuaseman tasapainottamisen näkökulmasta (MmVL 20/2018 vp, MmVL 21/2018 vp).

Suuri valiokunta katsoo, että yhteisen maatalouspolitiikan ja sen tukijärjestelmien on oltava sellaisia, että ne kannustavat viljelijöitä ottamaan käyttöön uusia, nykyaikaisia ja ilmaston ja ympäristön kannalta hyviä käytäntöjä ja varmistavat tuotannon säilymisen ja maatalouden harjoittamisen kannattavana ja elinkelpoisena. Yhteisen maatalouspolitiikan pääperiaatteeksi on nostettava nykyistä yksinkertaisempi, joustavampi ja strategisempi maatalouspolitiikka, joka kannustaa vastuulliseen tuotantoon ja mahdollistaa maataloustuotannon kaikilla alueilla, mukaan lukien epäsuotuisat tuotantoalueet. Tukijärjestelmien päällekkäisyyksien poistamisella, pilareiden välisiä menettelytapoja yhdenmukaistamalla ja hallinnollista taakkaa vähentämällä voidaan saada aikaan säästöjä niin tuensaajille kuin hallinnollekin. Jäsenvaltioilla tulee myös olla aiempaa suurempi mahdollisuus päättää valvonnasta ja seuraamuksista (ks. myös MmVL 20/2018 vp).

Suuri valiokunta toteaa, että yhteisen maatalouspolitiikan toteutuksessa ja rahoituksessa on otettava huomioon myös maailman kaupan epävakaa tilanne, ilmaston muutoksesta johtuvien äärioloSuhteiden voimistuminen ja kasvavat riskit ruokaturvan ja huoltovarmuuden ylläpitämisessä. Tätä taustaa vasten on myönteistä ja varsin perusteltua, että komissio esittää maatalouden kriisijärjestelmien kehittämistä niin, että globalisaatiorahaston sekä hätäavun, solidaarisuuden ja joustovälineiden avulla voidaan tukea myös maataloussektoria.

Suomelle myönteisiä esityksiä ovat myös maa- ja metsätaloudelle sekä biotaloudelle osoitettu innovaatio- ja tutkimusrahoitus. Niin kiertotalous kuin ilmaston- ja ympäristömuutokseen sopeutuminen edellyttävät uutta teknologiaa ja uusia toimintamalleja. Valiokunta kiinnittää huomiota myös tarpeeseen huomioida EU:n digitalisaatiota koskevissa hankkeissa ja rahoituksessa kestävien ruokajärjestelmien ja luonnonvarojen käytön edistäminen.

Meri- ja kalatalous. Valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousvaliokunnan (MmVL 18/2018 vp) tavoin valiokunta tukee meri- ja kalatalousrahaston tavoitetta kestävän kalastuksen ja meriluonnonvarojen suojelun, kilpailukykyisen ja kestävän vesiviljelyn ja jalostuksen sekä sinisen talouden ja rannikkoalueiden menestyksen edistämisestä. Valiokunta toteaa, että ehdotuksen jatkovalmistelussa on varmistettava, että rahoitus voidaan kohdentaa kansallisten kalatalouden ja ympäristötavoitteiden sekä kansallisen meripolitiikan edistämiseen. Myös tukijärjestelmien yksinkertaistamiseen ja hallinnollisen taakan vähentämiseen on kiinnitettävä huomiota. Kansallisessa toiminnassa on kiinnitettävä huomiota myös hylje- ja merimetso-ongelman ratkaisemiseksi tarvittaviin riittäviin työvälineisiin.

Yhteenkuuluvuus ja arvot

Koulutus ja kulttuuri. Suuri valiokunta pitää myönteisenä panostuksia koulutukseen ja kulttuuriin sekä siihen, että nuorien sosiaalista osallisuutta edistetään ja että heillä on mahdollisuus kehittää osaamistaan ja saada työllistymistä tukevia kokemuksia. Valiokunta tukee esitettyä lisäpanostusta nuorten koulutusmahdollisuuksien ja kansainvälistymisen parantamiseen uudistetun

Erasmus-ohjelman kautta. On tärkeätä, että ohjelma kattaa niin korkeakoulutuksen kuin ammatillisen koulutuksen, yleissivistävän koulutuksen, aikuiskoulutuksen sekä nuorison ja liikunnan.

Koheesiopolitiikka. Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan komission koheesiopolitiikkaa koskeva ehdotus on rahoitussaannon osalta myönteinen ja Suomen asema aluekehitysrahaston ja sosiaalirahaston rahoituksen osalta on neuvottelujen tässä vaiheessa hyvä. Vaikka koheesiopolitiikan kokonaisosuus kehyksestä pienenee nykykaudesta (n. 10 %), Suomen saanto kasvaisi n. 5 % ollen 1,605 miljardia euroa, mikä on lähes 100 milj. euroa enemmän kuin kuluvalla kaudella.

Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että olennaista Suomen kannalta on perusrahoituksen ja pohjoisten harvaan asuttujen alueiden erityistuen turvaaminen Itä- ja Pohjois-Suomen erityishaasteet huomioiden. Asiantuntijakuulemisissa on esitetty arvioita siitä, ettei komission esittämä nk. turvaverkkomekanismi (turvalauseke) ole välttämättä riittävä takaamaan rahoituksen jatkuvuutta ja riittävää tasoa yli kehyskausien, vaikka se ei asetakaan Pohjois- ja Itä-Suomea epäedullisempaan asemaan nykykauteen verrattuna. Valtiovarainvaliokunnan (VaVL 12/2018 vp) tavoin suuri valiokunta pitää siksi tärkeänä varmistaa neuvotteluissa se, että Itä- ja Pohjois-Suomen olosuhteet, kuten heikompi bkt-taso, harva asutus ja muut erityishaasteet, otetaan huomioon, ja pyrkiä siihen, että tukien pysyvyys varmistetaan ja niiden taso vastaa kuluvan ohjelmakauden rahoitusta. Valtiovarainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on arvioitu, että tämä merkitsisi harvaan asuttujen alueiden tuen (NSPA) korottamista komission ehdottamasta 30 eurosta/asukas vähintään 45 euroon. Rahoituksen jakokriteerien osalta on lisäksi yleisemmin selvitettävä Suomelle edullisimpia kriteerejä, ml. väestön ikääntymiseen liittyvä mahdollinen kriteeri.

Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että myös muut kansalliset erityispiirteet, kuten syrjäinen sijainti, Itämeri, arktisuus ja pohjoinen ulottuvuus sekä Venäjän raja-alue huomioidaan koheesiopolitiikan lainsäädäntökokonaisuudessa (ks. MmVL 19/2018 vp, HaVL 30/2018 vp, TaVL 57/2018 vp, VaVL 12/2018 vp). Valiokunta pitää tärkeänä myös Itämeren alueen merirajayhteistyön jatkumisen turvaamista. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille Euroopan alueellisen yhteistyön (Interreg) rahoituksen merkitys Suomelle. Komission ehdotuksessa merirajayhteistyö sulautuisi osaksi laajempaa valtioiden välistä yhteistyötä, mikä ei antaisi enää mahdollisuutta nykyisenkaltaisen Suomen naapurimaiden ja -alueiden kanssa toteutettavan toiminnan jatkumiseen (ks. myös VaVL 12/2018 vp).

Suuri valiokunta painottaa koheesiopolitiikan jaetun hallinnoinnin merkitystä, missä ohjelmat ja painotukset valitaan kansallisesti EU-prioriteettien mukaisesta valikoimasta. Kaikessa toiminnassa on varmistettava alueellisten ja paikallisten vahvuuksien tunnistaminen, kansallisten erityispiirteiden ja alueiden, kuntien ja kaupunkien merkityksen ja toisiaan täydentävien roolien huomioiminen sekä kansallisen asiantuntemuksen ja sidosryhmien (mm. kansalaisjärjestöt, työmarkkinaosapuolet) hyödyntäminen.

Suuri valiokunta katsoo, ettei komission suoraan ja välillisesti hallinnoimien varojen osuutta koheesiopolitiikan määrärahoista tulisi perusteetta kasvattaa. Moitteettoman varainhoidon kannalta positiivista on, että EU:n osarahoitusta ehdotetaan vähennettäväksi ja kansallista omavastuuta lisättäväksi. Jäsenvaltion omarahoitusosuuksia kasvattamalla voidaan vahvistaa jäsenvaltioiden omistajuutta ja sitoutumista koheesiopolitiikan hankkeisiin sekä edistää tuloksellisuutta ja vas-

tuullista varainkäyttöä. Myös tukijärjestelmien yksinkertaistamiseen ja hallinnollisen taakan vähentämiseen on kiinnitettävä huomiota.

Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta tukee sellaisen ehdollisuuden vahvistamista, joka edistää varojenkäytön vaikuttavuutta. Tältä osin valiokunta viittaa erityisesti koheesiopolitiikan makrotaloudellisiin ehdollisuuksiin, joissa rahoitus kytkettäisiin aiempaa tiiviimmin EU:n talouspolitiikan ohjausjaksoon sisältyviin uudistustarpeisiin. Jatkovalmistelussa on kuitenkin arvioitava, miten kansallisen rakennerahastotoiminnan tiiviimpi kytkös talouden ohjausjaksoon heijastuu komission ja jäsenvaltioiden välisiin toimivaltakysymyksiin. Valiokunta toteaa, että se on käsitellyt näitä toimivaltakysymyksiä koskevia reunaehtoja lausunnoissaan uudistusten tukiohjelmasta SuVL 8/2018 vp — U 85/2018 vp ja Euroopan investointien vakausjärjestelystä SuVL 9/2018 vp — U 86/2018 vp. Lausunnoissaan valiokunta totesi, ettei se tue sellaisia ratkaisumalleja, jotka tosiasiassa merkitsisivät nykyistä syvempää talouspolitiikan keskitettyä ohjaamista.

Ehdollisuus ei myöskään saa hämärtää kansallista vastuuta ja toimivaltaa esim. työmarkkinoiden ja sosiaaliturvan uudistuksissa (ks. VaVL 12/2018 vp). Valiokunta pitää myös ehdotettua uutta ehdollisuutta EU:n perusoikeuskirjan tehokkaan täytäntöönpanon ja YK:n vammaisten oikeuksia koskevan sopimuksen noudattamisen varmistamisesta oikeansuuntaisena. EU:n perusoikeuskirjaan liitetyt ehdollisuudet täydentävät muita kehyksen perusoikeuksia ja arvoja koskevia painotuksia.

Suuri valiokunta pitää perusteltuna ohjelmien toimintapolitiikalle asetettuja viittä temaattista tavoitetta, jotka ovat älykkäämpi Eurooppa, vihreämpi hiiletön Eurooppa, verkostoituneempi Eurooppa, sosiaalisempi Eurooppa ja kansalaisia lähempänä oleva Eurooppa. EU-rahoitus pyritään näin keskittämään aloille, joilla voidaan saavuttaa eniten lisäarvoa ja rahoituksen parempaa vaikuttavuutta. Valtioneuvoston ja erikoisvaliokuntien (VaVL 12/2018 vp, TaVL 57/2018 vp, HaVL 30/2018 vp) tavoin valiokunta tukee varojen suuntaamista YK:n Agenda 2030 -ohjelmaa toteuttaen EU:n globaalille kilpailukyvylle tärkeisiin kestävän kasvun toimiin, kuten digitaaliseen muutokseen, innovointiin, ilmastonmuutoksen hillintään, ympäristöriskien hallintaan, vähähiiliseen talouteen siirtymiseen ja kiertotaloutta tukeviin toimiin. Valtiovarainvaliokunnan tavoin valiokunta pitää erityisen tärkeänä, että vihreisiin vähähiilisiin tavoitteisiin kohdistettava rahoitusosuus nousee kaikissa jäsenmaissa nykyisistä tasoista ja että heikommin kehittyneiden jäsenmaiden rooli vähähiilisyyden edistämisessä kasvaa suhteessa kehittyneimpiin maihin (VaVL 12/2018 vp).

Sosiaalisen ulottuvuuden ja työllisyyden, osaamisen ja osallisuuden vahvistamiseksi on puolestaan perusteltua, että koheesiovaroin tuetaan erityisesti EU:n sosiaalisen pilarin toimeenpanoa kansallista toimivaltaa kunnioittaen. On tärkeätä, että Euroopan sosiaalirahastosta ja muista rahoitusvälineistä tuetaan valmiuksia vastata meneillään oleviin yhteiskunnan ja työelämän nopeisiin muutoksiin, edistetään yhdenvertaisuutta, perusoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa työelämässä ja työolojen parantamista. Suuri valiokunta pitää kannatettavina myös painostuksia nuoriin, työmarkkinoilla heikossa asemassa oleviin, maahanmuuttajien kotouttamiseen sekä köyhyyden, erityisesti lapsiköyhyyden, vastaisiin toimiin.

Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo lisäksi, että koheesiovaroja tulisi suunnata nykyistä enemmän muuttoliikkeen aiheuttamiin kustannuksiin ottaen huomioon, että osa jäsenval-

tioista on joutunut kantamaan merkittävän osan näistä kustannuksista. Rahanjakokriteerien lisäksi myös koheesiopolitiikan sisällöllisten painotusten on tuettava muuttoliikkeeseen vastaamista.

Muuttoliike ja rajaturvallisuus

Muuttoliikkeeseen vastaaminen. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää perusteltuna lisätä EU:n rahoitusta muuttoliikkeen hallintaan. Kuten hallintovaliokunta (HaVL 25/2018 vp) toteaa, on tärkeätä, että EU-varoin vahvistetaan yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää, tuetaan laillista maahanmuuttoa sekä alkuvaiheen kotouttamistoimia ja ehkäistään laitonta maahanmuuttoa toimivin paluu- ja palautusjärjestelmin. Myös uudelleen sijoittamisen taloudellista tukemista tulee jatkaa tulevalla rahoituskehyskaudella. Erityisen tärkeätä on vastata muuttoliikkeen perimmäisiin syihin erityisesti Afrikassa ja Lähi-idässä. Suuri valiokunta uudistaa myös näkemyksensä siitä, että toimien suunnittelussa on otettava keskeisesti huomioon EU:n perusoikeuskirjan ja lapsen oikeuksia ja muita ihmisoikeuksia koskevat kansainvälisen oikeuden periaatteet (SuVL 9/2017 vp).

Ulkorajat. Valtioneuvoston ja hallintovaliokunnan (HaVL 25/2018 vp) tavoin suuri valiokunta katsoo, että kehyksissä on huomioitava tarve kehittää yhteistä ulkorajavalvontaa, ml. viisumiasiat, kokonaisvaltaisesti ja yhdenmukaisesti. Lähestymistapa turvaa omalta osaltaan Suomelle tärkeän Schengen-järjestelmän toimivuutta. Kuten hallintovaliokunta toteaa, rajaturvallisuuteen esitettyjen rahoitusresurssien jakoa koskevissa kriteereissä tulee ottaa huomioon jäsenvaltion vastuulla olevan yhteisen ulkorajan pituus.

Turvallisuus ja puolustus

Sisäinen turvallisuus. Valtioneuvoston ja hallintovaliokunnan (HaVL 25/2018 vp) tavoin suuri valiokunta suhtautuu myönteisesti tavoitteeseen vahvistaa sisäistä turvallisuutta tulevalla rahoituskehyskaudella. Ensisijaisia turvallisuushaasteita ovat terrorismin ja radikalisoitumisen, vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden sekä kyberrikollisuuden torjunta ja rikosten uhrien suojelu. Lisäksi on tärkeätä lisätä tietojenvaihtoa EU:n lainvalvontaviranomaisten välillä ja tehostaa EU:n yhteisiä operaatioita vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyen. Hallintovaliokunta pitää lisäksi perusteltuna selvittää, miten EU-varoja voidaan parhaiten hyödyntää hybridiuhkien torjunnassa ja miten kriittisten infrastruktuurien suojelu turvallisuusriskeiltä voidaan tehokkaasti toteuttaa. Rahoituksessa on myös varauduttava riittävästi mahdollisiin toimintaympäristön nopeisiin muutoksiin.

Puolustusyhteistyö ja kriisinhallinta. Valtioneuvoston sekä ulkoasiainvaliokunnan (UaVL 13/2018 vp) ja puolustusvaliokunnan (PuVL 15/2018 vp) tavoin suuri valiokunta tukee puolustusyhteistyöhön suunnatun EU-rahoituksen määrän kasvattamista EU-budjetista osana yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä. Valiokunta toteaa, että kansallinen kannanmuodostus EU:n ulkoisen turvallisuuden vahvistamisen osalta on pitkälti valiokunnan toimivallan ulkopuolella varsinaisia EU-varojen käyttöön liittyviä kysymyksiä lukuun ottamatta. Perustuslain 96 §:n mukaan EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä ulkoasiainvaliokunta ilmaisee eduskunnan kannan. Tällaisia kysymyksiä liittyy erityisesti EU:n korkean edustajan komission tuella tekemään ehdotukseen budjetin ulkopuolisesta Euroopan rauhanrahastosta, josta

esitetään kustannettavaksi yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alaisia toimia, joilla on merkitystä puolustuksen alalla.

Suuri valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kysymyksiä on käsitelty puolustusvaliokunnan (PuVL 15/2018 vp) ja ulkoasiainvaliokunnan (UaVL 13/2018 vp) lausunnoissa.

Puolustusvaliokunnan arvion mukaan parhaimmillaan esityksellä puolustusrahastosta voidaan lisätä kotimaisen puolustusteollisuuden vientimahdollisuuksia ja vahvistaa kansallisen sotilaallisen suorituskyvyn kehittämistä, mikäli neuvotteluissa voidaan varmistaa jäsenmaiden puolustusalan yritysten tasavertaiset osallistumismahdollisuudet EU-rahoituksella tuettaviin hankkeisiin. Sotilaallisen liikkuvuuden parantaminen vahvistaisi puolestaan Suomen sotilaallisen suorituskyvyn kehittämistä ja sotilaallista huoltovarmuutta helpottaen avun vastaanottoa ja antamista, harjoitustoimintaa ja sotilaallista kriisinhallintaa. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää mahdollisimman läpinäkyvän ja myös pienille jäsenmaille avoimen päätöksentekoprosessin varmistamista ja eri toimijoiden yhteistyön tiivistämistä (PuVL 15/2018 vp).

Rauhanrahastoa koskevan ehdotuksen osalta puolustusvaliokunta arvioi, että se mahdollistaisi EU:lle laajemman, joustavamman ja tehokkaamman toiminnan. Puolustusvaliokunta pitää hyvänä maantieteellisten rajoitusten poistamista, sillä EU:n on kyettävä konfliktien ennaltaehkäisyyn maantieteellisesti aiempaa kattavammin (PuVL 15/2018 vp). Myös ulkoasiainvaliokunta (UaVL 13/2018 vp) pitää esitystä yleisellä tasolla tuettavana. EU:n kyky konfliktien ennaltaehkäisyyn ja hallintaan on turvattava myös rahoituksellisin keinoin. Puolustusvaliokunta pitää nk. Athena-mekanismin sisällyttämistä rahastoon merkittävänä. Puolustusvaliokunta arvioi, että yhteisrahoituksen piiriin kuluvien kustannusten piiriä laajentamalla voidaan osaltaan päästä eteenpäin EU:n taisteluosastojen käyttökynnyksen madaltamiseen tähtäävissä toimissa. Puolustusvaliokunnan mielestä on luontevaa, että kun taisteluosaston valmiusvuoroon osallistuvat maat toimivat EU:n nimissä, EU myös vastaa nykyistä suuremmalla panoksella yhteisistä kustannuksista. Myös ulkoasiainvaliokunta pitää esitystä oikean suuntaisena, mikäli se nostaa EU:n toimintakykyä kansainvälisissä kriiseissä. Ulkoasiainvaliokunta korostaa asian jatkovalmistelussa jäsenmaiden keskeistä roolia päätöksenteossa ottaen erityisesti huomioon näkymä EU:n sotilasoperaatioiden yhteisten kulujen kasvattamisesta.

Naapurialueet ja muu maailma

Lähialueet ja naapurusto. Suuri valiokunta suhtautuu ulkoasiainvaliokunnan tavoin (UaVL 13/2018 vp) myönteisesti esitykseen ulkosuhderahoitusjärjestelmän yksinkertaistamisesta ja joustavuuden lisäämisestä. Monimutkaisiin ja nopeasti kehittyviin globaaleihin haasteisiin on voitava vastata nykyistä tehokkaammin. Samanaikaisesti on varmistettava se, ettei joustavuuden kustannuksella vähennetä toiminnan ennustettavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Valiokunta pitää perusteltuna, että ulkosuhderahoituksen, ml. kehitysrahoitus, painopiste on eteläisessä naapurustossa, Afrikassa ja vähiten kehittyneissä valtioissa. Samalla on huolehdittava siitä, että riittävää rahoitusta suunnataan myös Suomen lähialueille ja naapurustoon Itämerelle ja arktiselle alueelle, Pohjoisen ulottuvuuden toimille sekä Venäjän ja Suomen rajayhteistyöhön.

Ulkoasianvaliokunnan (UaVL 13/2018 vp) tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, etteivät ulkosuhderahoituksen uudistukset ja yksinkertaistaminen johda Suomelle tärkeiden kohteiden rahoituksen vähenemiseen, kuten kehitysyhteistyörahoituksen laskuun. Kuten ulkoasiainvaliokunta toteaa, EU on sitoutunut nostamaan virallista kehitysyhteistyön osuutta (OSA) 0,7 %:n tasoon bruttokansantulosta vuoteen 2030 mennessä.

Kehitysrahoitus. Suuri valiokunta yhtyy ulkoasiainvaliokunnan (UaVL 13/2018 vp) arvioon siitä, että kehitysrahoituksen uudistuksen keskiössä tulee olla EU:n globaalit sitoumukset, erityisesti Agenda 2030:n ja Pariisin ilmastosopimuksen toimeenpano. Ihmisoikeusperustaisuus, demokratiatuki ja tasa-arvokysymykset on asetettava poikkileikkaaviksi teemoiksi ja toiminnan lähtökohdiksi. Myös naisten ja alkuperäiskansojen oikeudet tulisi huomioida rahoitusvälineiden toiminnassa.

Ulkoasiainvaliokunnan (UaVL 13/2018 vp) tavoin suuri valiokunta katsoo, että neuvotteluissa on edistettävä EU:n ja sen jäsenmaiden kehitysyhteistyön koordinaation parantamista parhaimman mahdollisen vaikuttavuuden ja tehokkuuden varmistamiseksi. Jäsenmaiden kehitysyhteistyön keskinäisen koordinaation parantaminen on tehokas keino myös Afrikan mittaviin kehityshaasteisiin vastaamiseksi. Perinteinen kehitysrahoitus, investoinnit ja kauppa voivat saada aikaan merkittäviä yhteisvaikutuksia.

Kuten ulkoasiainvaliokunta (UaVL 13/2018 vp) painottaa, EU:n kehitys-, ulko- ja turvallisuus-, kauppa- ja ympäristö- ja ilmastopolitiikoissa on tärkeää huomioida nykyistä paremmin muuttoliikkeen perimmäisiin syihin vastaaminen lähtömaiden vakauden edistämiseksi ja muuttoliikevirtojen hillitsemiseksi. Samalla on muistettava, että muuttoliikkeeseen vastaavan kehitysyhteistyön tulee olla ihmisoikeusperustaista eikä kehitysapua voida ehdollistaa muuttoliikkeen hallintaan.

VAROJEN KÄYTÖN JOUSTAVUUS JA VASTUULLISUUS

Valtiovarainvaliokunnan (VaVL 12/2018 vp) tavoin suuri valiokunta katsoo, että talousarvion kykyä vastata ennakoimattomiin menoihin tehokkaasti ja joustavasti on kehitettävä. Rahoituskehyksen sisällä otsakkeisiin tulee sisältyä riittävä marginaali, jolla turvataan budjetin kyky vastata ennakoimattomiin menoihin. Samalla tulee kuitenkin pitää huolta siitä, ettei joustavuuden lisäämisellä tarpeettomasti löyhennetä budjettikuria (VaVL 12/2018 vp).

Suuri valiokunta toteaa, että rahoituskehyksen ulkopuolisia välineitä tulee olla vain perustelluissa tapauksissa. Tavoitteeksi on asetettava, että kaikki menot rahoitetaan rahoituskehysten sitoumus- ja maksumäärärahojen enimmäismäärien puitteissa. Kuten tarkastusvaliokunta (TrVL 11/2018 vp) painottaa, kaikessa toiminnassa on edistettävä budjetin kurinalaisuutta ja hyvän varainhoidon periaatteita ja kiinnitettävä huomiota varojen käytön tuloksellisuuteen, läpinäkyvyyteen ja EU:n varojen käytön valvonnan tehostamiseen.

HALLINNOLLISEN TAAKAN KEVENTÄMINEN

Suuri valiokunta uudistaa vakiintuneen kantansa siitä, että sääntelyn sujuvoittaminen ja toimivuuden edistäminen sekä hallinnollisen taakan keventäminen ovat oleellisia kaikessa EU:n toi-

minnassa ja toiminnan edelleen kehittämisessä (SuVL 9/2017 vp, SuVL 1/2018 vp). Säädösten on oltava selkeitä ja toimivia. Tämä tavoite on keskeisesti huomioitava myös rahoituskehyksen ja siihen perustuvien ohjelmien ja rahoitusvälineiden, kuten maatalous- ja koheesiopolitiikan toimien, jatkovalmistelussa.

Rahoitusjärjestelmien ja ohjelmien yksinkertaistaminen ja niiden johdonmukaisuuden varmistaminen politiikkasektorien sisällä ja eri politiikka-alojen välillä on otettava yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi.

OMAT VARAT

Suuri valiokunta uudistaa arvionsa (SuVL 9/2017 vp, SuVL 1/2018 vp) siitä, että EU:n omien varojen järjestelmän tulee olla mahdollisimman yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Samalla sen tulee tarjota riittävät, vakaat ja ennustettavat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi. Mahdolliset muutokset omien varjojen järjestelmään eivät saa johtaa Suomen maksutaakan tosiasialliseen lisääntymiseen.

Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta puoltaa omien varojen perustamista tulevalla rahoituskehyskaudella **(2021—2027)** pääasiallisesti BKTL:ään ja perinteisiin omiin varjoihin eli kertyneisiin tullimaksuihin. Ensisijaisena tavoitteena tulee olla maksualennuksista ja arvonlisäveroon perustuvasta omasta varasta luopuminen (SuVL 9/2017 vp, SuVL 1/2018 vp, VaVL 12/2018 vp, LiVL 30/2018 vp, TaVL 48/2018 vp).

Suuri valiokunta arvioi, ettei jäsenvaltioilla ole todennäköisesti nyt käytävissä kehyskautta 2021—2027 koskevissa neuvotteluissa valmiuksia merkittävästi muuttaa omien varojen järjestelmää nykyisestä asiaa koskeva yksimielisyysvaatimus huomioon ottaen. Talousvaliokunnan (TaVL 48/2018 vp) ja valtiovarainvaliokunnan (VaVL 12/2018 vp) tavoin suuri valiokunta pitää kuitenkin tarpeellisena, että Suomi osaltaan etsii rakentavia vaihtoehtoja rahoituslähteiden kehittämiseksi. Pidemmällä tähtäimellä omien varojen kehittämisessä tulisi kattavasti tarkastella, voisiko EU:n omat varat nojata etenevässä määrin sellaisiin tulolähteisiin, joiden käyttöönotto tukisi nykyistä tehokkaammin ja suoremmin EU-varoin rahoitettavia EU:n politiikkatavoitteita.

Valtiovarainvaliokunta kiinnittää tätä kysymystä pohtiessaan huomiota Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjan julkaisuun 29/2018 "Yhteiset vai omat tavoitteet: Euroopan unionin rahoituksen uudistaminen, Valtioneuvoston kanslia 3.4.2018" ja suosittaa, että julkaisussa esitettyjä tuloksia arvioitaisiin jo nyt seuraavaa rahoituskehyskautta (2028—) ajatellen (VaVL 12/2018 vp). Valtiovarainvaliokunta toteaa, että julkaisun arvioiden mukaan EU:n mahdollinen lisäarvo verotuksessa liittyy veropohjien liikkuvuuteen sekä tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutuksiin. Tutkijat ovat suosittaneet siksi yritys- ja ympäristöverojen pohjien harmonisointia ja minimiveroasteita rahoitusuudistuksen tuloksista riippumatta. Tutkijat ovat pitäneet lupaavimpina ns. Montin raportissa mainituista uusista varoista CCCTB-pohjaisen veron lisäksi päästökauppaa täydentävää hiilidioksidiveroa sekä finanssisektorin arvonlisän veroa (FAT). Ne kaikki edellyttävät kuitenkin veropohjien harmonisointia, minkä vuoksi ne voisivat olla käytettävissä vasta myöhemmin. Lisäksi niihin liittyy jäsenvaltiotasolla ratkottavia periaatteellisia ja fiskaalisia näkökohtia. (VaVL 12/2018 vp)

Arvioitaessa komission rahoituskehyskautta 2021—2027 koskevia ehdotuksia uusista rahoituslähteistä suuri valiokunta jakaa valtioneuvoston sekä erikoisvaliokuntien varauksellisen kannan ja arviot esitysten ongelmista. Talousvaliokunta arvioi, että päästöoikeuksien huutokauppatulojen tulouttamista koskeva ehdotus vaikuttaa ehdotetussa muodossaan ongelmalliselta. Talousvaliokunta katsoo, että päästökaupan kautta kerättäviä tuloja olisi syytä kanavoida selkeämmin ilmastotoimien tukemiseen eikä EU:n yleiseen budjettiin. Yhteistä yhdistettyä yhteisöveropohjaa koskevan ehdotuksen yhdistäminen rahoituskehyksiin on ongelmallista hankkeen valmistelun keskeneräisyyden vuoksi (TaVL 48/2018 vp). Myös valtiovarainvaliokunta katsoo, että esityksiin liittyy ehdotetussa muodossaan merkittäviä ongelmia. Komissio ei ole esittänyt myöskään arvioita siitä, miten uudet varat kohdentuisivat jäsenmaiden kesken (VaVL 12/2018 vp).

Valtioneuvoston ja talousvaliokunnan (TaVL 48/2018 vp) tapaan valiokunta suhtautuu myönteisimmin ehdotukseen muovijätteen määrään perustuvan maksuosuuden käyttöönottoon uutena omana varana, koska se voisi luoda jäsenmaille kannusteen vähentää kierrättämättömän jätteen määrää. Jatkotyössä tuleekin selvittää ehdotuksen läpinäkyvyyden ja oikeudenmukaisuuden kannalta keskeisiä jäsenvaltioiden toimien vertailukelpoisuutta sekä sen todellisia kannustinvaikutuksia. Asiantuntijakuulemisissa on arvioitu, että ehdotus edistäisi EU:n strategisia tavoitteita ja se olisi myös Suomelle taloudellisesti edullinen. Talousvaliokunta arvioi, että tällaisella ohjauskeinolla voi olla myös Suomelle keskeisen kiertotalouden edistämisen kannalta myönteisiä vaikutuksia.

LOPUKSI

Suuri valiokunta toteaa, että rahoituskehyksen hyväksyminen edellyttää jäsenvaltioiden yksimielisyyttä ja Euroopan parlamentin jäsenistön enemmistön hyväksyntää. Sektorikohtaiset lainsäädäntöesitykset hyväksytään tavanomaisessa lainsäädäntömenettelyssä määräenemmistöllä. Neuvottelujen kuluessa on sovitettava yhteen EU27:n näkemykset ja painotukset. Kokonaisuutta koskeva lopputulos on tällöin välttämättä kompromissi eri intressien välillä.

Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto myös jatkossa toimii aktiivisesti Suomelle tärkeiden periaatteiden edistämiseksi tuomalla keskusteluun vaihtoehtoisia Suomen tavoitteita tukevia ratkaisuehdotuksia ja samalla varautuu kompromisseihin vähemmän tärkeissä asioissa, mikäli sellaiset ovat tarpeen tasapainoisen kokonaisuuden aikaansaamiseksi.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

> *että se yhtyy asioissa U 45/2018 vp ja E 29/2018 vp valtioneuvoston kantaan. Lisäksi valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto ottaa edellä asioista U 40/2018 vp, U 60/2018 vp, U 64/2018 vp, U 65/2018 vp, U 67/2018 vp, U 69/2018 vp, U 70/2018 vp, U 73/2018 vp, U 74/2018 vp, U 75/2018 vp, U 78/2018 vp, U 81/2018 vp, U 83/2018 vp, U 88/2018 vp, E 66/2018 vp, E 67/2018 vp ja E 78/2018 vp esitetyn huomioon*.

Valiokunnan lausunto SuVL 12/2018 vp

Helsingissä 5.12.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
varapuheenjohtaja Simon Elo sin (osittain)
2. varapuheenjohtaja Tytti Tuppurainen sd
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Sari Essayah kd
jäsen Jukka Gustafsson sd (osittain)
jäsen Pertti Hakanen kesk (osittain)
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Eero Heinäluoma sd (osittain)
jäsen Kimmo Kivelä sin
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Mika Niikko ps (osittain)
jäsen Ville Niinistö vihr
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Martti Talja kesk
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok (osittain)
varajäsen Ari Jalonen sin (osittain)
varajäsen Jukka Kopra kok (osittain)
varajäsen Juha Pylväs kesk
varajäsen Juha Rehula kesk
varajäsen Ville Tavio ps (osittain)
varajäsen Raija Vahasalo kok (osittain)
varajäsen Ben Zyskowicz kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Perussuomalaiset katsovat, että valiokunnan ei tulisi antaa valtioneuvostolle avointa valtakirjaa neuvotella maksuosuuksiamme varsinkaan nykyistä korkeammalle. Neuvottelumandaatin laajuus tullaan varmuudella hyväksikäyttämään muiden maiden toimesta, ja tuloksena on kansallisen etumme vastainen rahoituskehys.

Perussuomalaisten mielestä brexitin aiheuttamat jäsenmaksuvähennykset on leikattava täysimääräisesti EU:n budjetista. Emme voi hyväksyä lähtökohtaa, että 1%:n tavoitteesta automaattisesti lipsuttaisiin, vaan jopa kyseinen 1% aiheutti mielestämme Suomelle kohtuuttoman nettomaksupaineen.

Katsomme, että EU on ensisijaisesti vapaakauppa-alue ja syvempää integraatiota sekä liittovaltiokehitystä pitää peruuttaa edistämisen sijaan. Suhtaudumme pidättyväisesti käynnissä olevaan keskusteluun rahoituskehyksen sitomisesta oikeusvaltiokehitykseen. Komission esityksessä on havaittavissa faktoihin perustumatonta ja poliittista pyrkimystä vaikuttaa jäsenmaiden sisäisiin asioihin, jota emme voi tukea.

Siltä osin kuin väitetyt oikeusvaltion ongelmat tosiasiallisesti vaarantaisivat jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen toistensa järjestelmiin, talouskasvun tai investoinnit ja sisämarkkinoiden toiminnan, olemme avoimia toimenpiteille omien taloudellisten intressien turvaamiseksi sekä parantaaksemme kansalaisten ja yritysten luottamusta oikeuksiensa toteutumiseen ja sääntelyn vakauteen ja ennustettavuuteen.

Sosiaalisen ulottuvuuden suhteen näkemyksemme on, että EU:ta ei tule kehittää liittovaltion suuntaan missään suhteessa, ei varsinkaan sosiaalijärjestelmän suhteen. Maanosan elintasoerojen johdosta se olisi erityisen voimakkaasti kansallisen intressimme vastaista.

Perussuomalaiset katsovat, että Eurooppaan kohdistuva maahanmuuton paine on joka tapauksessa suurempi kuin tänne voidaan ottaa vastaan. Siksi muuttoliikkeeseen on välttämätöntä vastata päättäväisesti. Muuttoliikkeen juurisyitä tulee korjata, mutta samalla kiristää maahanmuuttopolitiikkaa ja vähentää vetovoimatekijöitä.

Kehitysyhteistyön tavoite niin Suomen kuin EU:n tasolla tulee mielestämme olla kohdemaiden saaminen omavaraiseksi ja kykeneväiseksi toimimaan jatkossa ilman apua. EU:n neuvotteluvoimaa tulee hyödyntää, kun vaaditaan kolmansia maita ottamaan vastaan Euroopassa laittomasti oleskelevat kansalaisensa. Kehitysapu tulee ehdollistaa yhteistyökyvylle palautuksissa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että muilta osin yhtyen osittain suuren valiokunnan kantaan katsomme, että edellä mainitut näkökohdat olisi tullut ottaa huomioon suuren valiokunnan lausuntoa annettaessa.

Helsingissä 5.12.2018

Jani Mäkelä ps
Mika Niikko ps

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

EU:n varoja tulee suunnata kohti uudistavaa politiikkaa, jonka keskiössä ovat ilmasto, ihmiset ja unionin perusarvojen toteuttaminen. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ja Pariisin sopimus on otettava huomioon kaikessa päätöksenteossa. Näistä lähtökohdista tulisi uudistaa niin meno- kuin tulopuolikin. Kantavina periaatteina kaikessa yhteisten varojen käytössä tulisi olla läpinäkyvyys ja vastuullisuus.

Toimiva EU on Suomen etu. Nettomaksaja- ja "Suomen saanto" -ajattelu leimaavat liiaksi valtioneuvoston kantaa. Suomi hyötyy EU:sta myös monin muinkin tavoin kuin suorien tukien kautta, kuten toimivien sisämarkkinoiden muodossa. Prosentin kymmenyksistä keskustelun sijaan ratkaisevampaa tulisi olla kokonaisuus ja se, miten varat käytetään niin, että ne vastaavat aikamme suurimpiin haasteisiin tehokkaimmin. Tältä pohjalta on pyrittävä etsimään kompromissiratkaisua Brexitin jättämän vajeen kattamisessa.

Leikkausten lähtökohdassa tulee huomioida se, että budjetin tavoitteena tulee ennen kaikkea olla resurssien suuntaaminen säilyttävästä uudistavaan: elinkeinorakennetta on pyrittävä monipuolistamaan ja panostamaan ympäristön ja ilmaston kannalta kestävään toimintaan, jolla luodaan työtä ja toimeentuloa. Myös sosiaalisen Euroopan rakentaminen ja EU:n perusarvojen rahoittaminen on oltava keskiössä.

EU:n perusarvojen toteutumisen varmistamiseen tulee ehdollisuuden lisäksi tähdätä lisäpanostuksina budjetissa. Arvojen on näyttävä myös ulkopolitiikassa: EU:n tulee pystyä vastaamaan muuttoliikkeeseen ja pakolaiskysymykseen ihmisiä inhimillisesti kohtelevalla tavalla: puututaan juurisyihin esimerkiksi korvamerkitsemällä kehitysyhteistyövaroja inhimilliseen kehitykseen ja vähiten kehittyneille maille samalla kun varmistetaan, ettei kehitysyhteistyövaroja siirretä maahanmuuton hallintaan, torjutaan ilmastonmuutosta ja panostetaan rauhanrakentamiseen sekä laajaan turvallisuuskäsitykseen. Yhteiseen puolustukseen panostaminen on hyvä suuntaus. Näiden panostusten täytyy vastaavasti näkyä kansallisen rahoitustarpeen vähentymisenä.

Komission esityksen mukaan 25 % EU-menoista pitää jatkossa kohdistaa ilmastotoimiin. Suomen tulee ajaa tätä huomattavasti kunnianhimoisempaa tavoitetta. Yhtään euroa ei pitäisi myöskään käyttää ilmaston kannalta haitallisiin toimiin.

Maataloustukia tulee suunnata säilyttävästä uudistavaan ja voimallisesti ympäristön kannalta kestävämpään toimintaan, kuten luomutuotantoon. Samalla maatalouden elinkeinorakennetta tulee pyrkiä monipuolistamaan, esimerkiksi ottamalla hajautettu energiantuotanto osaksi maataloutta.

Julkisten palveluiden ja työolojen parantamisen, köyhyyden ja erityisesti lapsiköyhyyden sekä kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon sekä nuorten aseman tulee olla tavoitteiden keskiössä ja tämän näkyä myös rahoituksessa. Rahoituskehyksellä tu-

lee puuttua köyhyyteen, työttömyyteen ja syrjintään muun muassa tekemällä sukupuoli- ja lapsivaikutusten arvio.

EU:lle tulee luoda omia rahoituslähteitä, ja Suomen tuleekin olla proaktiivisesti kehittämässä omien varojen järjestelmää. Näin lisätään EU:n omavaraisuutta ja liikkumavaraa. Uusien rahoituslähteiden tulee tukea samoja tavoitteita kuin menopuolenkin, erityisesti kestävää kehitystä ja ilmastotavoitteita. Esimerkkeinä tästä näkökulmasta kannatettavista uusista rahoituslähteistä muoviveron ohella ovat lentovero ja päästökauppajärjestelmän korjaamisesta saadut tulot. Myös verovälttelyn puuttuminen tulisi olla omien varojen järjestelmän kehittämisen ytimessä. Esimerkkeinä tästä näkökulmasta kannatettavista uusista rahoituslähteistä olisivat rahoitusmarkkinaveron käyttöönotto ja komission CCCTB-esityksen edistäminen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että muilta osin yhtyen osittain suuren valiokunnan kantaan katson, että edellä mainitut näkökohdat olisi tullut ottaa huomioon suuren valiokunnan lausuntoa annettaessa.

Helsingissä 5.12.2018

Ville Niinistö vihr

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

YLEISTÄ

Vaikka EU:n vuosien 2021—2027 rahoituskehyksen yhteydessä on korostettu rahoitusmalliin tehtyjä muutoksia, on kyseessä hyvin pitkälti aiempien jaksojen ja budjettien kaltainen esitys. Niin sanotut uudet politiikat ovat alle 10 prosenttia kokonaisuudesta.

Vahvistuvia trendejä vuosien 2021—2017 rahoituskehyksissä ovat rahoituksen ehdollisuuden kasvu, finansoituminen (eli toimintojen alistaminen rahoitusmarkkinoille ja finanssi-instrumenttien käyttö rahoituksessa) sekä pyrkimys kasvattaa teknokraattista ja keskitettyä vallankäyttöä.

Eniten lisäyksiä suhteessa aiempaan kauteen ovat saaneet tutkimus ja kehitys ja ulkosuhderahoitus sekä ”puolustusyhteistyö” ja ”kokonaisvaltainen muuttoliikkeeseen vastaaminen”. Ilmastoon liittyvien toimien osuus nostetaan esityksessä 20:sta 25 prosenttiin budjetista.

Huomattavimpana ”leikkauksena” komission esityksessä maataloustukia ja köyhempien alueiden ja syrjäseutujen kehittämiseen varattua ns. koheesiorahoitusta supistetaan. Kokonaiskuvan kannalta on kuitenkin hyvä muistaa, että näihin menisi edelleen noin 2/3 koko EU:n rahoituskehyksestä.

RAHOITUSKEHYKSEN TASO

EU-komission ehdotuksessa maksusitoumusmäärärahat olisivat yhteensä 1 135 miljardia euroa (v. 2018 hinnoin), mikä olisi 1,11 prosenttia EU-maiden bruttokansantulosta ja suurin piirtein saman verran kuin budjetti ennen Brexitiä. Jos huomioidaan myös kehyksen ulkopuoliset, mutta niiden yhteydessä neuvoteltavat sitoumukset (hätäapuvaraus, globalisaatiorahasto, solidaarisuusrahasto, joustoväline, Euroopan rauhanrahasto), on komission esittämä kokonaissumma 1 161 miljardia euroa (1,14 %).

Valtioneuvoston kanta on, että komission ehdottama budjetti on liian iso. Voidaan kuitenkin katsoa, että monet EU:n ja jäsenmaiden haasteista ovat mittakaavaltaan suuria ja luonteeltaan rajat ylittäviä ja jäsenmaita laajasti koskettavia, jolloin toimiminen yhteisellä rahoituksella on järkevää. Ilmastonmuutos ja sen hillitsemisen edellyttämä nopea ekologinen rakennemuutos mittavine investointeineen on oiva esimerkki haasteesta, johon EU:n tulisi reagoida myös koordinoidusti.

Myös EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistaminen tarkoittaisi oletetusti menojen kasvua. Sosiaalisten erojen tasaaminen EU-budjetin kautta on jopa välttämätöntä, mikäli halutaan ehkäistä unionin sisäistä eriarvoistumiskehitystä.

Näkemys, jonka mukaan mahdollisen Brexitin jälkeenkin Suomen EU:sta saama rahoitus ei saa vähentyä eikä Suomen maksuosuus kasvaa ja lisäksi rahoitusta pitää vielä suunnata uusille alueil-

le, kuten EU:n militarisointiin, on lähes paradoksaalinen. Näkemys on myös lähtökohtaisesti ongelmallinen, kun samalla kuitenkin myönnetään, että EU:n tulee suoriutua monista uusista tehtävistä.

Kansallinen nettosumma-ajattelu on sikälikin huono lähestymistapa, että lähtökohtaisesti EU-budjetin tarkoitus on edistää koko EU-alueen hyvää, ja toisaalta monet saavutettavat hyödyt eivät ole helposti muunnettavissa euroiksi. Hedelmällisempi lähestymistapa EU-budjettiin olisi käydä ensin huolella läpi ne tehtävät ja vastuut, jotka halutaan yhteisbudjetin kautta hoitaa, ja asettaa tämän jälkeen rahoitustaso tehtäviä vastaavaksi. Ns. talouskurilinjan taustalla vaikuttaa ainakin osittain olevan ajatus siitä, että ”nettosaajat” ovat jotenkin yksin syypäitä ”ongelmiinsa”, milloin unohdetaan sisämarkkinoiden ja varsinkin euroalueen kansantalouksien keskinäisriippuvuus. Euroopan yhtenäisyyden ja EU:n legitimiteetin kannalta erojen tasaaminen on myös välttämätöntä.

KEHYKSEN PAINOPISTEET JA RAHOITUKSEN KOHDENTUMINEN

Rahoituksen vahvistaminen ilmastonmuutoksen torjuntaan, tutkimus- ja kehitystoimintaan ja nuoriin on perusteltua. Esitettyä suuremmatkin panostukset näihin olisivat paikallaan tarpeet huomioiden.

Esimerkiksi suunnitelma nostaa ilmastoon liittyvän rahoituksen osuus kokonaispotista 20:sta 25 prosenttiin tarkoittaisi komission esittämässä mallissa noin 16 miljardin euron lisäystä vuodessa. Lisäksi paljon EU:n ilmastorahoitusta saanut Iso-Britannia on pois pelistä, joten vaikutus muissa maissa on suurempi.

Toisaalta voi hyvin argumentoida, että mikäli ilmastonmuutos otettaisiin niin vakavasti kuin meidän pitäisi, osuuden ja kokonaisrahoituksen tulisi olla suurempi. Euroopan komission arvion mukaan EU:ssa kokonaisuutena jäsenmaat mukaan lukien tulisi käyttää 170 miljardia enemmän vuodessa, jotta EU:n omat ilmasto- ja energiatavoitteet voitaisiin saavuttaa. Jos ja kun tavoitteita kiristetään vastaamaan Pariisin sopimuksen ja IPCC:n uuden raportin vaatimaa kunnianhimoa, investointivaje on suurempi. Oleellisinta on kuitenkin se, mihin rahat oikeasti menevät ja millaisen sisällön ”ilmastobudjetointi” saa. Esimerkiksi nykyisen rahoituskehyksen 20 prosentin tavoitetta ei olla saavuttamassa, ja ”ilmastorelevanssi” on käytännössä ollut usein epäselvää.

Myös esimerkiksi syrjäytymisen ehkäiseminen, sosiaalipolitiikka, veronkierron suitsiminen, ihmisoikeuslähtöinen siirtolaispolitiikka ja EU:n globaalin toimijuuden vahvistaminen ovat asioita, joihin tulisi panostaa suunniteltua enemmän resursseja. Esimerkiksi EU:n sosiaalirahaston kokonaisrahoitusta ollaan kuitenkin supistamassa. Agenda 2030 -tavoitteita ja -kriteereitä tulisi painottaa enemmän niin EU:n sisäisessä kuin ulkoisessa rahoituksessa.

KOHEESIORAHASTO

Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomi olisi saamassa aluekehitysrahastosta ja sosiaalirahastosta noin 5 prosenttia eli lähes 100 miljoonaa euroa kuluvaa kautta enemmän, vaikka koheesiopolitiikan rahoitusta ollaan yleisesti supistamassa. Suomen alueelliset eritystarpeet huomioiden tämä on myönteistä.

Valiokunnan lausunto SuVL 12/2018 vp
Eriävä mielipide 3

Laajemmalla tasolla suunniteltu koheesiorahoituksen pienentäminen saattaa olla ongelma, sillä kyseessä on yksi tärkeimpiä EU:n instrumentteja, joilla voidaan käytännössä puuttua EU:n sisäiseen eriarvoisuuteen ja tukea vähemmän kehittyneitä alueita. Koheesiorahastoa on arvosteltu tehottomaksi, ja kritiikissä on varmasti perää, mutta toiminnan tehostamisen ohella myös rahoitustaso on oleellinen.

Koheesiopolitiikan ”tehostaminen” ei saa johtaa sellaiseen kehitykseen, jossa EU-komission talouspolitiikan ohjausjaksossa määrittelemien rakenneuudistusten toteuttaminen on automaattisesti ehto rahoituksen saamiselle.

Koheesiorahojen käytön ohjaaminen esimerkiksi kestävän rakenneuudistuksen edistämiseen ja maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseen on periaatetasolla hyvä uudistus.

HALLINNOLLISEN TAAKAN KEVENTÄMINEN

Komission tavoite ”turhan” byrokratian karsimisesta ja hallinnon tehostamisesta on varmasti perusteltu. Niin on myös budjetin rakenteen yksinkertaistaminen ja sen käytön joustavoittaminen. Suuri valiokunta ja valtioneuvosto painottavat hallinnallisen taakan keventämisen keskeisyyttä kaikessa EU:n toiminnassa. On helppoa yhtyä esitettyyn näkemykseen siitä, että säädösten on oltava selkeitä ja toimivia myös rahoituksen osalta.

Kuitenkin vasta käytäntö osoittaa, mitä nämä kirjaukset oikeastaan tarkoittavat. Esimerkiksi niin sanottu ”paremman sääntelyn” ohjelma on EU:ssa tarkoittanut ajoittain sitä, että ideologisin perustein on purettu sääntelyä, jolla on hyvät taloudelliset, sosiaaliset, ekologiset tai eri ihmisryhmien oikeuksia turvaavat perusteet. On ensisijaisen tärkeää, että hallinnollisen taakan keventämisen nimissä ei luovuta tarpeellisesta sääntelystä ja valvonnasta.

OMAT VARAT

On paljon rajat ylittävää toimintaa ja rajat ylittäviä ongelmia. Niitä ei voi ratkaista vain maiden rajojen sisällä, vaan tarvitaan maiden rajat ylittäviä EU:n tai maailman laajuisia toimenpiteitä. EU:n oman varainhankinnan vahvistaminen on yksi keino vahvistaa EU:n kykyä toimia kokonaisvaltaisesti yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi.

Komissio ehdottaa, että EU:n omien varojen järjestelmää yksinkertaistettaisiin monipuolistaen EU:n tulonlähteitä. Tullit ja BKTL-pohjaiset omat varat säilyisivät, mutta niiden kantopalkkioosuus laskettaisiin nykyisestä 20 prosentista 10 prosenttiin. Lisäksi komissio ehdottaa nykyisen arvonlisäveroperusteisen oman varan yksinkertaistamista, mikä on perusteltua.

Uutuutena esitetään ns. uusien omien varojen korin käyttöönottoa. Komission tavoitteena on, että uusien omien varojen osuus olisi 12 prosenttia EU:n tuloista ja ne voisivat tuottaa vuosittain jopa 22 miljardia euroa. Tähän koriin laitettaisiin 20 prosenttia päästökauppajärjestelmästä saatavista tuloista, yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveropohjaan (CCCTB) sovellettava 3 prosentin verokanta sekä jäsenmaakohtainen kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrän perusteella määriteltävä kansallinen maksu.

Valiokunnan lausunto SuVL 12/2018 vp
Eriävä mielipide 3

Pidämme omien varojen järjestelmän kehittämistä lähtökohtaisesti kannatettavana. Olisi perusteltua, että EU:n rahoitus perustuisi nykyistä suuremmassa määrin sellaisiin tulolähteisiin, joiden koordinoitu hyödyntäminen tukisi EU:n politiikkatavoitteita. Samalla tunnustamme, että uusien omien varojen instrumenttien käyttöönottoon liittyy joiltain osin periaatteellisia ja käytännöllisiä haasteita, minkä vuoksi niiden kattava hyödyntäminen vuosien 2021—2027 rahoituskehysten yhteydessä on varsin kunnianhimoinen tavoite.

Yhdymme valtioneuvoston teettämän, huhtikuussa 2018 julkaistun asiantuntijaraportin myönteiseen näkemyksen EU:n yhteisestä ja yhdistetystä yhteisöveropohjasta (CCCTB) ja minimiveroasteesta sekä hiilidioksidiverosta. Katsomme myös, että myös yhteisestä minimiyritysverokannasta olisi hyvä sopia EU:n tasolla. Tutkijoiden esitys rahoitusalan arvonlisän verosta (FAT) on kannatettava siinä tapauksessa, että ensisijaisena pitämäämme finanssitransaktioveroa (FTT) ei pystytä ottamaan käyttöön. Suomen tulisi kuitenkin pontevasti edistää FTT:tä ja hiiliveroa EU-tasolla esimerkiksi puheenjohtajakautensa aikana, vaikka ne eivät sisällykään komission esitykseen.

MUUTTOLIIKKEESEEN VASTAAMINEN

Rahoitusta on suunnattava unionin yhteisen turvapaikkajärjestelmän vahvistamiseen jäsenmaiden vastaanottojärjestelmiä ja turvapaikkamenettelyjä harmonisoimalla ja niiden korkea taso varmistamalla. Erityistä huomiota on kiinnitettävä oikeudenmukaisen menettelyn ja oikeusturvan edistämiseen, palautuskiellon loukkaamattomuuteen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten lasten, tukemiseen.

Turvallisia reittejä, erityisesti uudelleensijoittamista pakolaiskiintiöissä, tulee merkittävästi lisätä, ja uudelleensijoittamisen taloudellista tukemista tulee jatkaa tulevalla rahoituskehyskaudella. Muuttoliikkeen perimmäisiin syihin erityisesti Afrikassa ja Lähi-idässä on vastattava kehitysyhteistyöllä ja ihmisoikeuspolitiikalla, mutta kehitysrahoitusta ei tule sitoa sellaiseen maahanmuuttoyhteistyöhön, jonka tavoitteena on ennen kaikkea estää turvapaikanhaku unionin alueella. Maahanmuuttopoliittisten toimien suunnittelussa on otettava keskeisesti huomioon EU:n perusoikeuskirjan, lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen ja muiden kansainvälisten ihmisoikeussopimusten asettamat velvoitteet.

PUOLUSTUSYHTEISTYÖ

EU:n niin sanottu puolustusulottuvuus on syventynyt 2—3 vuoden aikana kovalla vauhdilla ilman, että Suomessa EU:n militarisoinnista olisi käyty juurikaan kansalaiskeskustelua. Tämä EU-yhteistyön syventäminen puolustuskysymyksissä näkyy erityisesti pysyvän rakenteellisen yhteistyön (PRY) käynnistämisessä vuonna 2017 sekä tässä ehdotuksessa EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi vuosille 2021—2027.

Rahoituskehysehdotukseen sisältyy merkittävä ja EU:n alkuperäisen idean kanssa ristiriitainen uusi avaus: turvallisuus- ja puolustusrahastoon suunnitellaan käytettävän 24 miljardia euroa vuosina 2021—2027, josta puolustusta tukeviin hankkeisiin 17,2 miljardia. Euroopan puolustusrahastoon ehdotetaan 11,4 miljardia ja sotilaalliseen liikkuvuuteen 5,8 miljardia euroa. Lisäksi rahoituskehysehdotukseen sisältyy ehdotus niin sanotun Euroopan rauhanrahaston perustamisesta.

Valiokunnan lausunto SuVL 12/2018 vp
Eriävä mielipide 3

Rauhanrahasto olisi kooltaan 9,2 miljardia euroa, ja se rahoitettaisiin kokonaan EU:n budjetin ulkopuolelta jäsenmaiden toimesta.

Puolustusrahaston hyväksyminen tarkoittaa, että EU:n yhteistä budjettia ryhdytään käyttämään ensimmäistä kertaa puolustusteollisuuden tukemiseen. Vasemmistoliitto ei pidä hyvänä sitä, että EU:n ja sen jäsenmaiden resursseja ohjataan eurooppalaiselle aseteollisuudelle suunnattuna tukipakettina. Tämä sotii myös sitä vastaan, että EU:n alkuperäinen lähtökohta oli rauhan edistäminen.

Niin sanottuun Rauhanrahastoon ja sotilaalliseen liikkuvuuteen Vasemmistoliitto suhtautuu varauksella jo siksikin, ettei niistä ole eduskunnalla tarpeeksi tietoa. Molemmat ovat vielä varsin hahmottumattomia hankkeita.

Niin sanottu Rauhanrahasto on jo nimenä harhaanjohtava, koska rahastosta rahoitettaisiin nimen omaan EU:n sotilaallisia operaatioita, kolmansien maiden asevoimien kapasiteetin vahvistamista, kolmansien maiden tai muiden kansainvälisten toimijoiden rauhanturvaoperaatioita sekä muita ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimia, joilla on sotilaallinen tai puolustuksellinen ulottuvuus. Tällaisten orwellilaisen uuskielen mukaisten harhaan johtavien nimien käyttö ei ole suotavaa ja syö myös osaltaan EU:n legitimiteettiä kansalaisten silmissä.

Myös ulkoasianvaliokunnan lausunnon (UaVL 13/2018 vp) ja valtioneuvoston kannan mukaan rauhanrahastoa koskeva esitys sisältää kysymyksiä, joihin on saatava lisää selvyyttä. Lisäksi sotilaalliseen liikkuvuuteen liittyy ulkoasianvaliokunnan lausunnon mukaan paljon avoimia kysymyksiä, jotka on selvitettävä. Puolustusvaliokunta on myös lausunnossaan (PuVL 15/2018 vp) ilmaissut huolensa, että näihin ”puolustusavauksiin sisältyy huomattavia riskejä sen suhteen, miten pienempien jäsenmaiden näkemyksiä huomioidaan jatkotyössä.”

Vasemmistoliiton mielestä EU-puolustusyhteistyön syventäminen vie unionia väärään suuntaan: EU:n yhteistä budjettia halutaan ryhtyä käyttämään asevarusteluun. Suomi sitoutuu siis kasvattamaan puolustusmenojaan samaan aikaan, kun palveluita ja sosiaaliturvaa leikataan.

Ratkaisu EU:n yhtenäisyyteen ei ole puolustusyhteistyön syventämisessä. EU:n militarisoinnilla ei ratkaista EU:n legitimiteettikriisiä ja Euroopan todellisia ongelmia. Näin ei myöskään lisätä rauhaa ja turvallisuutta Euroopassa, vaan lisätään aseteollisuuden voittoja ja kiihdytetään varustelukilpailua.

Sotilasvarustelun kiihdyttäminen ei myöskään vastaa Euroopan keskeisiin turvallisuusuhkiin ja epävakauttaviin tekijöihin, kuten ilmastonmuutokseen, väestön eriarvoisuuteen, työttömyyteen, köyhyyteen, terrorismiin sekä paljolti näistä syistä kasvaviin hallitsemattomiin pakolais- ja siirtolaisvirtoihin. Puolustusyhteistyön syventämisen sijaan Suomen tulee edistää jäsenmaiden välisen turvallisuusyhteistyön kehittämistä niin kansainväliseen terrorismiin, ihmiskauppaan kuin järjestäytyneeseen rikollisuuteen puuttumiseksi.

EU:n puolustusyhteistyön tulee perustua lähinnä kustannussäästöjen hakemiseen hankinnoissa. Materiaaliyhteistyö tai muut yhteistyömuodot eivät saa johtaa puolustusmenojen kokonaistason nousuun eivätkä kansallisen harkintavallan kaventumiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Han-

kintayhteistyön ja muun kehitystoiminnan rahoituksen pitää tulla niihin osallistuvilta jäsenmailta, ei EU:n yhteisestä budjetista.

EU:n vahvuus on aina ollut siinä, että se tuottaa turvallisuutta muilla keinoin kuin asevaraisesti. Vuoden 2012 Nobelin palkinto myönnettiin EU:lle rauhan, sovinnon, demokratian ja ihmisoikeuksien edistämisestä Euroopassa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

> että muilta osin yhtyen osittain suuren valiokunnan kantaan katson, että edellä mainitut näkökohdat olisi tullut ottaa huomioon suuren valiokunnan lausuntoa annettaessa.

Helsingissä 5.12.2018

Paavo Arhinmäki vas